
Møteinnkalling

Til: Instituttstyret

Kopi til: Ledergruppen ILU

Om: Møte i instituttstyret 7.02.2019

Møtetid: 09:00-14:00 inkl. lunsj Møtested: Kalvskinnet [BR 2.073 Breheimen](#)

Eksterne styrerepresentanter:

May-Brith Ohman Nielsen (styreleder), professor, Universitetet i Agder
Inger Sagen Hasselø, rektor, Saupstad skole

Studentrepresentanter:

Torkil Seljestokken
Solveig Tellevik

Representanter for fast vitenskapelig ansatte:

Torkel Haugan Hansen
Roar Madsen
Lise Vikan Sandvik

Midlertidig vitenskapelig ansatte:

Gro Marte Strand

Teknisk-administrativt ansatte:

Charlotte Gaertner

Fra administrasjonen:

Torberg Falch, Mari Nygård, Jesper Aagaard Petersen, Elin Bø Morud, Øystein Wormdal
og Anita Brækken (referent)

Meldt forfall:

Vegard Iversen, utdanningsdirektør, fylkesdirektør utdanning Trøndelag fylkeskommune

Postadresse

Institutt for lærerutdanning,
NTNU

7491 Trondheim
Norway

Org.nr. 974 767 880

postmottak@su.ntnu.no
www.ntnu.no/ilu

Besøksadresse

Sverres gate 12

Telefon

+47 73590400

Saksbehandler

Anita Brækken

anita.brakken@ntnu.no
Tlf: 73559396

ORIENTERINGSSAKER

ILU 1/19

Orientering om virksomheten*Hensikt:* Instituttledelsen orienterer.

- Orientering om virksomheten
- Campus
- Faste stillinger
- Økonomi – regnskap 2018
- Universitetskolesamarbeidet
- Møtedatoer høst 2019 – vår 2020
- Arbeid med ressursbudsjett
- Studiebarometeret
- Presentasjon av partnerskaps-piloten i praksis

DISKUSJONSSAKER

ILU 2/19

Studieprogramportefølje*Hensikt:* Grunnet blant annet endringer i studentgrunnlaget må vår portefølje av toårige masterprogram underlegges en fornyet strategisk vurdering. Det vises også til sak ILU 3/18 fra februar 2018.

Vedlegg:

- Saksnotat m/to vedlegg

ILU 3/19

Bærekraft- og klimautfordringer*Hensikt:* Styret vedtok 18.10.2018 å se på hvordan instituttet skal forholde seg til FN's bærekraftsmål. Dette er første oppfølging av denne saken.

Vedlegg:

- Saksnotat

ILU 4/19

Studiekvalitet og studieprogram*Hensikt:* Presentasjon og drøfting av instituttets studiekvalitetsarbeid.

Vedlegg:

- Saksnotat m/to vedlegg

Eventuelt

Instituttstyret ILU

Sak ILU D2/19 Studieprogramporteføljen

Hensikt: Vurdering av endringer i studieprogramporteføljen fra 2020. Det er aktuelt å opprette et 2-årig masterprogram i Arkiv- og samlingsforvaltning. De nåværende 2-årige masterprogrammene innen lærerutdanning får endret studentgrunnlag når 4-årig GLU er utfaset og må derfor underlegges en fornyet strategisk vurdering. Instituttleder tar innspillene fra styret med i det videre arbeidet.

Vedlegg:

- Notat om etablering av mastergrad i Arkiv- og samlingsforvaltning. Profil og grunnlag
- Videreføring av 2-årige mastere i fag- og yrkesdidaktikk og lærerprofesjon

1. Gjeldende studieprogramportefølje

Institutt for lærerutdanning tilbyr følgende studier fra høsten 2019:

- Praktisk-pedagogisk utdanning, heltid, årsenhet (PPU)
- Fleksibel praktisk-pedagogisk utdanning, deltid over to år (FPPU-A)
- Fleksibel praktisk-pedagogisk utdanning for yrkesfag, deltid over to år (FPPU-Y)
- Bachelor i yrkesfaglærerutdanning, treårig, med fem studieretninger
 - o bygg- og anleggstekning
 - o elektrofag
 - o helse- og oppvekstfag
 - o restaurant- og matfag (opptak annethvert år)
 - o teknikk og industriell produksjon
- Bachelor i arkiv- og samlingsforvaltning, treårig
- Master i grunnskolelærerutdanning for trinn 1–7, femårig (MGLU1–7)
- Master i grunnskolelærerutdanning for trinn 5–10, femårig (MGLU5–10)
- Master i norsksdidaktikk for trinn 1–7, toårig
- Master i norsksdidaktikk for trinn 5–10, toårig
- Master i matematikdidaktikk for trinn 1–7, toårig
- Master i matematikdidaktikk for trinn 5–10, toårig
- Master i fag- og yrkesdidaktikk og lærerprofesjon, toårig, med seks studieretninger
 - o yrkesfag
 - o engelsk og fremmedspråk
 - o kunstfag
 - o naturfag
 - o samfunnsfag
 - o lærerprofesjon, utviklingsarbeid og veiledning
- Erfaringsbasert master i lærerspesialist, 1,5 år (90 studiepoeng)
- Erfaringsbasert master i skoleutvikling og utdanningsledelse, 1,5 år (90 studiepoeng)

Følgende studieprogrammer har fortsatt aktive studenter:

- Erfaringsbasert master i skoleledelse, 2-årig (siste opptak 2018)
- Grunnskolelærerutdanning 1–7, fireårig (siste opptak 2016)
- Grunnskolelærerutdanning 1–7 med vekt på realfag, fireårig (siste opptak 2016)
- Grunnskolelærerutdanning 5–10 med matematikk, fireårig (siste opptak 2016)
- Grunnskolelærerutdanning 5–10 med norsk, fireårig (siste opptak 2016)
- Grunnskolelærerutdanning 5–10 med vekt på realfag, fireårig (siste opptak 2016)

Begge MGLU grunnskolelærerutdanningene har 11 spesialiseringer på masternivå; norsk (med fokus på begynneropplæring eller fagdidaktikk for 1-7), matematikk (med fokus på begynneropplæring eller fagdidaktikk for 1-7), engelsk, naturfag, samfunnsfag, KRLE, kroppspøving, musikk, kunst og håndverk, spesialpedagogikk, profesjonspedagogikk.

Bachelorprogrammet i yrkesfagslærerutdanning tilbys i samarbeid med flere andre institutter på NTNU som er ansvarlig for yrkesfaget i utdanningen. ILU tilbyr profesjonsdelen og er ansvarlig for praksisopplæringen. Bachelorprogrammet i arkiv- og samlingsforvaltning tilbys i samarbeid med Institutt for datateknologi og informatikk.

I tillegg er ILU ansvarlig for profesjonsdelen og praksisopplæringen i lektorutdanning 8-13. NTNU har 6 lektorprogram, der relevant disiplinstitutt har studieprogramledelsen. Lektorprogrammene koordineres av Forvaltningsutvalget for de femårige lektorutdanningene (FUL).

De to erfaringsbaserte masterprogrammene har student-/eksternbetaling som er beregnet til å dekke 49 % av de samlede kostnadene. Nivået på kostnadene ved denne beregninger er Kunnskapsdepartementets satser. For lærerspesialist gjelder denne studentbetalingen kun masteroppgaven fordi de resterende 60 studiepoeng er fullfinansiert av Utdanningsdirektoratet. For master i skoleutvikling og utdanningsledelse er det mulig å innpasse Rektorskolen, som er et studium på 30 studiepoeng fullfinansiert av Utdanningsdirektoratet.

Instituttet har i tillegg en bred portefølje av etter- og videreutdanning for lærere som blant annet omfatter tilbud i engelsk, lesing og skriving, begynneropplæring, skoleledelse, veilederopplæring, norsk, fysikk, kjemi, matematikk, naturfag, teknologi og forskningslære, lærerspesialistutdanning i matematikk, begynneropplæring og yrkesfag.

2. Vurderinger av endringer studieprogramporteføljen ved ILU

Vurderingene nedenfor ble varslet i Sak ILU 3/18 i styremøtet i februar 2018.

2.1. Innføring av toårig master i arkiv- og samlingsforvaltning

ILU utdanner nå bachelorkandidater i arkiv- og samlingsforvaltning og ILU har fått en fast årlig basisbevilgning på 2,1 millioner kroner for å styrke utdanningen på feltet.

Bachelor i arkiv- og samlingsforvaltning ble etablert etter initiativ fra Kunnskapsdepartementet og er fullfinansiert av departementet. Det ble besluttet å legge dette studiet til Fakultet for lærer og tolkeutdanning (FLT) på HiST. De første studentene startet på studiet høsten 2016 og vil utmatrikuleres våren 2019. I fagmiljøet er det i dag 3 stipendiater, som også i hovedsak er finansiert av Kunnskapsdepartementet for å styrke fagmiljøet. Ved etablering av masterutdanning vil NTNU ha et fullverdig tilbud på fagfeltet.

Vedlagte notat fra fagmiljøet gir en grundig beskrivelse av relevansen til studiet, planene for faglig innhold, samarbeid med Institutt for datateknikk og informatikk (IDI), endringer i innhold i bachelorprogrammet for å etablere et faglig best mulig 3+2 løp og studentgrunnlaget. Det legges opp til at ILU skal være ansvarlig for 90 av de 120 studiepoengene i programmet.

Rekrutteringen til bacheloren har vært stabil siden oppstarten, med litt bedre søkning i 2018 enn i 2017. Det er relativt lite frafall i studiet. Det gir et rimelig godt grunnlag for rekruttering til mastergrad. Vedlegget anslår en søkning på mellom 15 og 40 studenter. Det inkluderer opptak fra andre bachelorutdanninger innen arkiv, forvaltning, samfunnsvitenskap og historie. For slike studenter må det påregnes å ta 1-2 kvalifiseringsemner fra bachelorstudiet.

Fra og med 2017 er NTNU tildelt 2,1 millioner kroner til å «planlegge og etablere en desentralisert arkivutdanning». Midlene er lagt inn i rammen til NTNU, som betyr at det er en permanent bevilgning så lenge den benyttes etter hensikten. Midlene er så langt benyttet til videreutdanning på Tynset studie- og høyskolesenter. Fra 2020 eller 2021 er vurderingen at behovet på Tynset er betydelig redusert og midlene må benyttes til noe annet. Opprettelse av masterutdanning er vurdert i fagmiljøet som den beste anvendelsen. I tillegg til disse midlene vil studiet finansieres med studiepoeng- og kandidatproduksjon. Dette studiet forventes å bli plassert i finansieringskategori D, som inkluderer blant annet humanistiske, samfunns- og idrettsvitenskapelige fag på høyere nivå, og 5-årig lærerutdanning. For 20 heltidsstudenter i hvert årskull utgjør dette 1,7 millioner 2018-kroner, som vil bli forholdsmessig delt med IDI.

2.2. Toårige masterutdanninger for lærere

2.2.1. Bakgrunn

I dag har ILU fem ulike ordinære toårige masterprogram for lærere, hvorav det ene har seks ulike studieretninger. Det er altså 10 ulike tilbud (engelsk og fremmedspråk, kunstoffag, matematikk 1-7, matematikk 5-10, naturfag, norsk 1-7, norsk 5-10, samfunnsfag, yrkesfag og lærerprofesjon, utviklingsarbeid og veiledning). I Sak ILU 3/18 ble problemstillingen presentert som følger:

Alle programmene har lærerstudenter og lærere som primær målgruppe. Programmene gir påbygging til femårig master for studenter i fireårige GLU-løp, og de gir videreutdanning for lærere som har fireårig utdanning fra før. Med innføringen av femårig lærerutdanning på masternivå for alle lærerstudenter (med unntak av yrkesfaglærerutdanning) endres rekrutteringsgrunnlaget for de toårige masterutdanningene. Om få år vil det ikke lenger være grunnlag for å opprettholde dagens masterprogram som ordinært tilbud for ILUs studenter. Instituttet har likevel en forventning om at lærere med fireårig lærerutdanning vil søke å ta master som videreutdanning for å komme på samme faglige nivå som sine nyutdannede kollegaer. Vår vurdering er derfor at det vil være behov for et videreutdanningstilbud. Denne forventningen er også basert på dagens studentprofil i de eksisterende masterne. De samlingsbaserte studiene, som kan tas på heltid eller deltid, rekrutterer i stor grad lærere både fra grunnskole og videregående skole.

De 3 studieprogramlederne på disse masterprogrammene har vurdert situasjonen og hva som kan være gode tilpasninger til implementeringen av 5-årig GLU. De har skrevet vedlagte notat. Notatet er basert på studieprogramledernes erfaringer.

Notatet framhever betydningen av å ha et tilbud slik at lærere uten mastergrad kan oppnå dette i en situasjon der alle nyutdannede lærere har mastergrad, med kun få unntak. Masterkompetansen vil bli viktigere for alle lærere.

2.2.2. Rekruttering

Opptakskravene varierer noe mellom de ulike tilbudene. For studiene i norsk- og matematikdidaktikk er opptakskravet fullført 3 studieår i den relevante grunnskolelærerutdanningen eller fullført lærerutdanning med minst tre års varighet. I tillegg må studentene ha fordypning på minst 60 studiepoeng i det relevante faget. For studiet i fag- og yrkesdidaktikk og lærerprofesjon (MFAGD) varierer opptakskravene noe mellom studieretningene. Det er typisk krav om bachelor eller tilsvarende fra relevant lærerutdanning med minst 60 studiepoeng i det relevante faget, fullført lærerutdanning (inkl. PPU) eller bachelorgrad i relevant disiplin. Det siste krever i tillegg PPU for å få godkjent lærerutdanning og få studenter rekrutteres på dette grunnlaget.

Antall studenter som har møtt på de ulike tilbudene i 2017 og 2018, er presentert i tabellen under.¹

	Antall møtte studenter		Antall studenter direkte fra GLU	
	2017	2018	2017	2018
Master i norskdidaktikk for trinn 1–7	4	11	4 (4)	6 (3)
Master i norskdidaktikk for trinn 5–10	11	21	7 (5)	12 (10)
Master i matematikdidaktikk for trinn 1–7	7	8	6 (3)	6 (7)
Master i matematikdidaktikk for trinn 5–10	18	15	6 (2)	9 (12)
Master i fag- og yrkesdidaktikk og lærerprofesjon (MFAGD)				
- Naturfag	14	14	9 (5)	7 (5)
- Samfunnsfag	16	18	13 (7)	6 (5)
- Engelsk og fremmedspråk	10	10	3	2 (2)
- Kunstfag	10	7	0	1 (1)
- Yrkesfag	6	8	0	0
- Lærerprofesjon, utviklingsarbeid og veiledning	4	6	0	0
Totalt	100	118	48	49

I matematikdidaktikk og samfunnsfag var søkningen så stor i 2018 at det ble satt et opptakskrav (det vil si at det ble satt en maks grense for antall søkere som fikk tilbud). Det var første året med opptakskrav. For disse retningene var studentgrunnlaget altså noe større i 2018 enn det som framkommer i tabellen.

Andelen studenter som kommer direkte fra en GLU-utdanning er høyest for matematikdidaktikk 1-7 (80 % i gjennomsnitt for 2017 og 2018) og norskdidaktikk 1-7 (67 %), mens for kunstfag, yrkesfag og lærerprofesjon er det et annet rekrutteringsgrunnlag enn GLU. Studieretningen i yrkesfag har en innretning mot lærere i videregående opplæring og studieretningen for kunstfag har innretning mot både videregående opplæring og kulturskolen. For alle tilbudene samlet er det i gjennomsnitt 44 % av studentene som kommer direkte fra GLU. Dette betyr at med uforandret søkning vil antall studenter nesten halveres.

¹ Antall studenter som kommer direkte etter 3. studieår, står oppført i parentes.

De fleste studentene som kommer direkte fra GLU gjør overgangen etter det 3. året, med noe variasjon mellom programmer og studieretninger. Om lag 1/3 starter masterprogrammet etter å ha fullført alle 4 årene i GLU, for programmene samlet sett. I tabellen ovenfor er antall studenter som kommer direkte etter 3. studieår oppført i parentes. En utfordring med overgang etter 3 år er at studentene da oppnår undervisningskompetanse i kun 2 skolefag (for 5-10) og 3 skolefag for 1-7, mens de får det i henholdsvis 4 og 5 skolefag etter å ha fullført hele den 4-årige GLU.

I tillegg er det fra 2019 krav om mastergrad for opptak på PPU, med noen få unntak (blant annet yrkesfag). Det betyr at det studentinteressen direkte fra PPU vil reduseres.

Den andre store gruppen med studenter i programmene, i tillegg til studenter som kommer direkte fra en GLU-utdanning, er lærere i skolen.

Det er ikke gjort noen analyse av hvordan etterspørselen for masterutdanning vil endre seg når grunnutdanningene (GLU og PPU) nå endres. Det er grunn til å tro at flere lærere i skolen vil ønske å ta en mastergrad når det nå blir normen. Rektor foreslo for NTNU-styret høsten 2015 å etablere et 1,5-årig erfaringsbasert masterprogram i «Skolefag og lærerprofesjon», se saksnotat til S-sak 37/15 [her](#). Den gangen ble det gjennomført spørreundersøkelse til fylker, kommuner, skoleledere og lærere, og basert på dette ble det konkludert med at det ville bli god etterspørsel til et slikt program. Saken ble imidlertid stoppet før styremøtet etter innspill fra FLT/HIST fordi vurderinger i forhold til master-tilbudene der ikke var gjennomført, og saken er ikke fulgt opp i etterkant. Dagens program er lite markedsført mot skoleverket, og bedre markedsføring er det grunn til å tro vil øke etterspørselen.

Det kan argumenteres for at mastertilbudene har vært viktige for å utvikle fagmiljøene på både FLT og PLU. Opprettelsen av utdanninger på masternivå krevde kompetanseheving blant vitenskapelig tilsatte, og det kan ha gjort det mer attraktivt å jobbe i lærerutdanningene. I fremtiden vil det imidlertid uansett bli stort omfang på masterutdanning på instituttet for de fagene som inngår i den nye femårige grunnskolelærerutdanningen.

2.2.3. Finansiering

Finansiering er viktig fordi det påvirker muligheten for kvalitetsutvikling i de andre studieprogrammene på instituttet og andre aktiviteter på instituttet. MFAGD ble opprettet av NTNU selv og har ingen finansiering utover studiepoengproduksjon og kandidatproduksjon. Studiepoengproduksjonen i 2017 var på om lag 85 heltidsekvivalente studenter. Masterne i norsk- og matematikdidaktikk ble opprettet tidlig på 2000-tallet ved HiST. Studiepoengproduksjonen i 2017 var på om lag 85 heltidsekvivalente studenter også for disse. Dette gir en samlet inntekt for instituttet på 7,6 millioner kroner. Faktiske kostnader er mer krevende å beregne. Det beste anslaget er at personalressursbruken utgjør ca. 34 000 timer, inkl. forskningsandel og studieprogramledelse, dvs. ca. 20 årsverk på førstekompetansenivå. Dette innebærer personalkostnader på nesten 19 millioner kroner. I tillegg kommer indirekte kostnader i form av husleie, teknisk infrastruktur, administrasjon, mv. Anslaget for totale utgifter er dermed på 22,5 millioner kroner.

Dette betyr at en eventuell nedlegging av mastertilbudene vil frigjøre betydelig ressurser til de andre studietilbudene på instituttet og til for eksempel kompetanseutvikling. Det er i seg selv et viktig argument fordi det historisk har vært utfordringer med tilstrekkelig bemanning, spesielt på PPU og lektorutdanningene, og det blir behov for førstekompetansen i de nye GLUene på masternivå. Faglige utfordringer som ligger i å undervise og veilede på masternivå vil man nå få i GLUene. Et alternativ er å innføre studentbetaling for å forbedre økonomien i programmene. Det vil også ha positiv effekt på resten av virksomheten på ILU.

Dette illustrerer at det er nødvendig med en overordnet strategisk vurdering av studietilbudet på ILU. I en slik betraktning må også avveiningen mellom faglig tyngde, som typisk krever flere studiepoeng og lite fellesemner, og konsekvenser for andre deler av virksomheten, inngå.

2.2.4. Muligheten for studentbetaling

De erfaringsbaserte mastertilbudene som ILU har i dag, har student-/eksternbetaling på 37 000 kroner for 30 studiepoeng. Det er et rimelig utgangspunkt for en vurdering av studentbetaling også for andre videreutdanningstilbud på masternivå. Denne prisen er beregnet til å dekke 49 % av kostnadene, der kostnadene følger Kunnskapsdepartementets satser. ILU finansierer de resterende 51 %. ILU får i tillegg til inntektene fra studentbetaling inntekter i form av studiepoeng- og kandidatproduksjon, men da med justerte satser til 51 % fordi det er vår finansieringsandel.

Regelverket for studentbetaling er klargjort av UHR i 2018. Egenfinansiering på 49 % av kostnadene er det maksimale som er lov dersom den ikke er på 100 %. Det er ikke tillatt med studentbetaling i intervallet 50–99 %. Inntekter fra studiepoengproduksjon blir redusert tilsvarende som egenfinansieringsprosenten. Kostnadsnivået som benyttes, er satsene Kunnskapsdepartementet bruker ved opprettelse av nye studieplasser og er derfor en kostnad per student. Kostnaden som ligger til grunn for tillatt egenfinansiering (studentbetaling), er altså kostnader per student ut fra departementets kategorier (stykkpris), mens reelle kostnader per student reduseres gitt flere opptatte studenter når det er kapasitet til flere studenter på emnene/klassene. Dagens pris på mastertilbudene på ILU er på 49 % av kostnadene beregnet på denne måten.

Det er usikkerhet om hvordan studentbetaling vil påvirke interessen for et masterstudium. I arbeidet med å opprette erfaringsbasert master i skolefag og lærerprofesjon i 2015 var vurderingen at det var vilje og evne til å betale i sektoren. Etter den tid er det etablert finansieringsordning i den nasjonale videreutdanningsstrategien Kompetanse for Kvalitet KfK). Skoleeier får refundert vikarutgifter for lærere (37,5% nedsatt arbeidsbelastning) og Utdanningsdirektoratet dekker studentbetalingen. Skoleeier må betale studentenes reise/oppholdsutgifter samt læremateriell. Det må søkes for ett år av gangen og så langt har de fleste fått søknaden innvilget. Det er ikke finansiering av et helt masterstudium, men skoleeier kan få refundert utgiftene til emner og på den måten finansiere det aller meste av et masterstudium. Det vil også være mulig å få innpasset andre emner på masternivå. For eksempel er det frikjøpsordning for studenter på emner innenfor yrkesfaglærerløftet og ILU får inntekter direkte fra Utdanningsdirektoratet.

Det kan også være av interesse å betale for studiet selv for en aktiv lærer. For en lærer i stilling som adjunkt med krav om 4-årig UH-utdannelse og 16 års ansiennitet eller mer, vil en mastergrad øke lønna med 107 000 kroner årlig ifølge tariffavtalen fra 2018. Et studium på 90 studiepoeng med dagens studentbetaling på ILU vil altså være inntjent i løpet av et par år, hensyntatt skatt. Lektorkompetanse krever 300 studiepoeng, men med kun 3-årig lærerutdanning og erfaringsbasert masterstudie på 90 studiepoeng oppnås ikke dette. Det er imidlertid få lærere i dag med kun 3-års utdanning, blant annet på grunn av omfattende videreutdanning de siste årene.

Ordningene beskrevet over gjelder for lærere i skolen. For søkere utenfor skoleverket vil det være vanskeligere å få andre til å finansiere studentbetaling.

2.2.5. Mulige modeller for mastertilbud

Her skisseres fire ulike modeller for mastertilbud. Felles for alle modellene, unntatt modell 3, er at det ikke her vurderes om tilbudet bør organiseres som flere studieprogram eller ett program med flere studieretninger. Det presenteres ikke her hva som kan være de konkrete fagtilbudene. Det vurderes heller ikke trinninnretning her. Studieprogramledernes syn er at det ikke bør være trinninnretning slik det er det på tilbudene i norskdidaktikk og matematikdidaktikk i dag, men at en slik spesialisering er av betydning i skriving av masteroppgave.

1. Fortsette med tilnærmet samme tilbud som i dag. Det vil reelt sett bety at det er en 2-årig gratis videreutdanningsmaster. Dette skyldes at studentgrunnlaget direkte fra annen lærerutdanning faller bort, med unntak for yrkesfag og kanskje noe kunstfag. Det kan velges å definere programmet som et erfaringsbasert program eller ikke. Erfaringsbaserte masterprogram skal ha krav om minimum to års relevant yrkespraksis, jf. forskrift om krav til mastergrad § 5. Erfaringsbaserte masterprogram har typisk studentbetaling, men trenger ikke ha det. Dette er alternativ 1 i notatet fra studieprogramlederne og deres hovedforslag.
2. Endre programmene til erfaringsbasert(e) masterprogram på 1,5 år (90 studiepoeng) med studentbetaling. Det vil være i tråd med endringene som er gjort på ILU de siste to årene, der det er etablert slike program i skoleutvikling og utdanningsledelse og i lærerspesialist. Forslaget fra Rektor i 2015 (se over) om et slikt program var et samarbeid med disiplinmiljøer på NTNU og var ønsket av PLU, SVT-fakultetet og FUL. Tilbudet var tenkt rettet mot adjunker som underviser på trinn 8-13. Saken ble imidlertid stoppet før styremøtet etter innspill fra FLT/HiST fordi vurderinger i forhold til mastertilbudene der ikke var gjennomført, og saken er ikke fulgt opp i etterkant. I saken fra 2015 var det ikke forslag om å legge ned MFAGD, men det er grunn til å tro at det ville være naturlig, i hvert fall for noen studieretninger, når rekrutteringsgrunnlaget direkte fra GLU blir borte. Studieprogramlederne er åpne for å vurdere tilbud på 90 studiepoeng.
3. Opprettholde de toårige mastertilbudene kun i yrkesfag og kunstfag fordi disse fagene ikke inngår i grunnskolelærerutdanningen og derfor ikke vil ha noen alternative masterløp i Trøndelag. Det er ingen andre tilbud i landet med profesjonsprofilen på

MFAGD. Dette er alternativ 2 i notatet fra studieprogramlederne og deres alternative forslag.

4. Gå bort fra den samlingsbaserte modellen og i stedet etablere campusbaserte program uten studentbetaling. Da kan studentene på 2-årige masterprogram ha felles emner med studenter på 5-årig integrerte program. Dermed blir de ordinære studenter i den forstand at de følger ordinær undervisning sammen med andre studenter, men har ikke praksisopplæring når tidligere lærerutdanning er opptakskrav. Dette innebærer et tilbud tilrettelagt for fulltidsstudenter og ikke studenter i lærerjobb. I den grad man skal være bekymret for at andre miljø på NTNU etablerer didaktiske program, som er nevnt i notatet fra studieprogramlederne, så er det grunn til å tro at de også vil bruke emner på andre studieprogram og derfor være campusbasert.

Alternativene må vurderes med bakgrunn i ILUs strategi. Vårt samfunnsoppdrag legger vekt på skolens behov, og inkluderer også kulturskolen og det frivillige og profesjonelle kunst- og kulturlivet. Strategien sier også at ILU skal «bidra til økt kompetanse i skolen både gjennom grunn-, etter- og videreutdanning». Ut over dette er strategien først og fremst opptatt av kvaliteten på tilbudene.

Alternativene kan også vurderes i lys av NTNUs økte satsning på videreutdanning, se for eksempel oppslag i Universitetsavisa [her](#). Det gjennomføres utredninger på NTNU om hvordan man skal få til den veksten som ønskes.

2.2.6. En vurdering av de fire ulike modellene

Beskrivelsene i tabellen under tar utgangspunkt i at det reelt sett kun er snakk om videreutdanning, altså at studentene har relevant yrkeserfaring og ønsker å kombinere studier med jobb.

De økonomiske beregningene er nødvendigvis usikre. Det må tas høyde for hvordan nye tilbud vil bli organisert, blant annet med omfang på fellesemner. Masterne har i dag flere fellesemner, blant annet mellom tilbudene for 1-7 og 5-10 og metodeemner i MFAGD.

Det presenteres to tilnærminger til økonomiske anslag. Den første er å bruke KDs satser for kostnader. Da følger det direkte en underdekning på 85 000 kroner per student per år for disse utdanningene. Det er såkalt basisbevilgning i KDs satser, som er høyere enn inntekter fra studiepoengproduksjon. Den andre tilnærmingen er å beregne faktiske kostnader, som vil avhenge av omfang av felles emner på tvers av program og retninger, ressurser til studieprogramledelse, m.m. I en slik beregning vil kostnadene i forholdsvis liten grad være avhengig av antall studenter fordi emnene undervises uansett studenttall.

Som beskrevet over kan videreutdanning være med og uten studentbetaling, og i tilfelle med studentbetaling er et beløp på 37 000 kroner for 30 studiepoeng realistisk.

	Samfunnets og skolens behov	Rekruttering av studenter	Økonomi.
Dagens tilbud, evt endring til krav om erfaring for opptak	Ja, men i minst grad for retningen i lærerprofesjon. Den har hatt liten rekruttering og har likhetstrekk med master i pedagogikk, som det er mange tilbud av, inkl. i 5-årig GLU på ILU.	Vil reduseres umiddelbart med om lag 45 %, men forventes å øke noe over tid. Positivt for rekrutteringen at det er gratis. Må gjøres mer aktivt rekrutteringsarbeid i dag.	Som i dag, men med større underskudd pga. forventet færre studenter (lavere inntekter og om lag samme kostnader). Underskuddet i dag samlet for alle fem programmene er på om lag 15 mill. Med halvert studenttall og uendret antall emner blir underskuddet om lag 19 mill. Med KDs kostnadssatser er underskuddet på 18 mill. med dagens studenttall.
1,5-årig (90 stp) erfaringsbasert master med studentbetaling	Ja, samme som i dagens tilbud over. Vil kreve tidligere utdanning på minst 3,5 år for å oppnå lektorkompetanse. Studie på 90 stp gir lavere kompetanse enn på 120 stp.	Studentbetaling virker i retning av redusert rekruttering, mens kortere studie virker i retning av økt rekruttering. Studentbetaling vil sannsynligvis slå sterkest ut i kunstfag som i mindre grad utdanner til ordinære skoler og dermed ikke er en del av KfK.	Med dagens studenttall, studentbetaling som for andre masterprogram på ILU og KDs kostnadssatser, så blir det studentbetaling på ca 10 mill. og underskudd på ca 7,5 mill. Ved å anslå reelle kostnader etter samme metode som brukt for dagens modell over, er underskuddet på ca 4 mill. Endret omfang på fellesemner vil påvirke underskuddet.
Dagens tilbud, men kun i yrkesfag og kunstfag	Ja, fordi det ikke er få/ingen andre mastertilbud for disse fagene.	Disse retningene rekrutterer relativt svakt, se tabell over.	Det må undervises mange studiepoeng til få studenter fordi det ikke vil være mulig med samordning med andre tilbud. Ved KDs satser og 20 studenter blir underskuddet på ca 2 mill. Det vil være behov for omlag 4 stillinger og inntekter fra studiepoengsproduksjon på 1 mill, altså reelt ca. 3 mill. i underskudd
Ordinære 2-årige program	Ja, som for dagens tilbud, men sannsynligvis få studenter	Liten fordi få aktuelle studenter vil være i stand til å følge ordinær campusundervisning	Relativt lite kostnader fordi det ikke vil være behov for særlig mange for nye emner.

2.2.7. Kort foreløpig samlet vurdering

Innføring av integrert femårig grunnskolelærerutdanning vil essensielt sett fjerne rekrutteringsgrunnlaget direkte fra andre lærerutdanninger til de 2-årige masterutdanningene. Dermed vil de aller fleste studentene reelt sett være videreutdanningsstudenter, og det er et sterkt argument for å definere mastertilbudet som videreutdanning. Dette kan imidlertid gjøres på flere måter, og både med og uten studentbetaling.

Det er behov for masterkompetanse i skolene, og det er derfor etterspørsel etter masterkompetanse fra lærere og andre som ikke har det i dag. Men samfunnets og skolenes behov for et mastertilbud på NTNU er avhengig av studentrekruttering. Med få studenter vil mastertilbudet ha liten innflytelse på kompetansene i skolene, og relevansen til et studium blir forholdsvis lite.

Studieprogramlederne argumenterer for at det er viktigst å videreføre mastertilbudet i kunsthøgskolen og yrkesfag. Det kan også argumenteres med at når instituttet skal videreføre et mastertilbud, så bør det være flere studieretninger fordi det gir flere studenter på felles-emner. Det er grunnlag for samordning av emner, spesielt metodeemner, på samme måte som i dagens tilbud.

Finansieringsspørsmålet er relevant fordi det vil påvirke muligheten til studentoppfølging på andre studier, muligheten til kompetanseoppbygging på instituttet, m.m. Tilbud med høyere utgifter enn inntekter henter ressurser fra et annet sted. Alle de fire modellene som er presentert, vil trekke ressurser fra andre studier, men i størst grad ved fortsettelse av dagens tilbud. Modell 4 (ordinære campusstudier basert i hovedsak på etablerte emner) vil imidlertid trolig rekruttere svakt, og modell 3 (kun kunsthøgskolen og yrkesfag) vil ha et smalt faglig tilbud. Et tilbud som disse modellene vil derfor ha mindre innflytelse på skolene enn modell 1 og 2.

En ulempe ved modell 2 er at den ikke nødvendigvis vil kvalifisere til opptak på phd-studier. Ved valg av en slik modell vil altså ikke formålet være å rekruttere til phd-studier. Imidlertid vil man være kvalifisert til studiet hvis man har ytterligere 30 studiepoeng på masternivå, uavhengig av faglig innretning, noe som kan tas både før og etter et studium på 90 studiepoeng. Det er også relevant at det framover vil utdannes 500-800 nye lærere på masternivå hvert år på NTNU, som skal gi et godt rekrutteringsgrunnlag for phd-studier.

Det er mulig å velge ulike modeller for ulike retninger, for eksempel opprettholde dagens tilbud på 120 studiepoeng i kunsthøgskolen og yrkesfag og endre tilbudene i de andre fagene til 90 studiepoeng med studentbetaling. Det er imidlertid ikke tillatt å ha felles undervisning for studenter med og uten studentbetaling.

Hvis det skal gjennomføres en endring av tilbudet, så er det et spørsmål hva som er det best egnede tidspunktet. Hvis siste opptak i dagens program blir høsten 2019 vil studenter på siste kull i 4-årig GLU ikke ha mulighet til å ta masterutdanning etter 4 år. De må gjøre overgangen etter det 3. året i GLU. Ved en utsettelse med ett år slik at det gjøres opptak på dagens tilbud også i 2020, vil rekrutteringen i 2020 bli svakere enn i dag (ingen vil komme etter 3. året i 4-årig GLU) og man risikerer at noen lærere vil utsett oppstart i påvente av tilbudet på 90 studiepoeng. En viktig del av finansieringen av studentbetalingen er ordningen i KfK, og den er lovet kun fram til 2025. Det kan derfor være en ulempe å utsette en endring.

Det er flere usikre forhold som må vurderes fordi mange lærerutdanninger er under endring. Det gjør det noe vanskelig å forutsi hvordan interessen for en videreutdanning på masternivå vil bli. Men det er en oppfatning internt om at dagens tilbud er lite kjent. Økt markedsføring, også utenfor Trøndelag, og motivasjon hos lærerne for lektorkompetanse og høyere lønn,

bør gi økt rekruttering enn det som er tilfellet i dag. Det er også usikkert hvordan studentbetaling vil påvirke interessen. Men effekten vil kanskje være liten fordi det er mulig med refusjon via KfK og fordi lønnsgevinsten ved mastergrad er betydelig. Uansett valg av modell, så vil studentinteressen være usikker uansett i dagens situasjonen med store endringer i lærerutdanning.

VEDLEGG

Etablering av mastergrad i Arkiv- og samlingsforvaltning –

Profil og grunnlag. Utkast pr. 20.1.2019

Notatet er ment å besvare instituttleder ILUs ønske i mail 9.1.2019 om redegjørelse for hovedtrekk i oppbyggingen av master i Arkiv- og samlingsforvaltning etter følgende linjer:

- 1 Faglig innretning og innhold
- 2 Omfang på samarbeid med andre miljø ved NTNU
- 3 Omfang på gjenbruk av emner fra bachelorløpet
- 4 Refleksjoner om studentgrunnlag

Vi har utover dette valgt å legge til en ytterligere del: 5 Arbeidsmarked.

Et punkt om økonomisk grunnlag utestår, delvis på grunn av tidsnød, og delvis i påvente av noe videre samtaler med / drahjelp fra instituttadministrasjonen.

Notatet har to vedlegg: Samlet fagmiljø tilknyttet studiet, og: Emneplan for masterstudiet. Den første av disse er bare svakt revidert fra tidligere versjoner som er lagt frem; den siste er revidert og oppdatert, mens emnerekkefølge og plassering av enkeltemner på semester er foreløpig og uavklart.

1 Faglig innretning og innhold

Studiet i arkiv- og samlingsforvaltning forener arkivvitenskap, museologi og informatikk. Utdanningen gir nødvendig og dagsaktuell fagkunnskap for studenter som ønsker å arbeide med, bevare og tilgjengeliggjøre dokumentasjon av samfunn og av virksomheter og aktører, både ut fra samfunnspolitiske formål om å bygge demokrati og rettstat, og ut fra kultur- og forskningsformål.

Integrasjonen av de tre fagområdene gir bachelorstudiet et tverrfaglig preg, og tanken er nettopp å utnytte og utbygge denne tverrfagligheten i masterstudiet. Innholdsmessig dekkes spørsmål og problemstillinger både i tilknytning til analogt og digitalt materiale. Likevel er digitaliseringen, og ulike prosesser som samles under digitaliseringsbegrepet, et av de mest grunnleggende temaene i studiet.

Studiet har tilhørighet til undervisningsområdet samfunn og samfunnsvitenskap.

Masterstudiet som er under planlegging, tenkes sammensatt av komponentene fra bachelorstudiet -, arkivvitenskap, med dokumentasjonsforvaltning (records management) og museologi og av elementer fra Institutt for datateknologi og informatikk (Fakultet for informasjonsteknologi og elektroteknikk) (IDI) sitt mastergradsstudium i digital samhandling. I tillegg kommer NTNUs fellesemne eksperter i team. Innholdsmessig vektlegges nyere teori innen arkiv- og samlingsforvaltning (fra og med 1980-tall og frem til i dag) og ny forskning, samt nye, faglige problemstillinger og utviklingstendenser i praksisfeltene. Det enkeltvis viktigste elementet som studeres, er digitalisering av samfunn og fagområder, og av

arbeidsformer og innhold. Det inkluderer også nyere forståelser og bruk av digitaliseringsbegrepet innen arkiv, dokumentasjon og museum, som «algoritmifisering» og «robotisering», med bruk av kunstig intelligens, algoritmer og roboter i oppgaveløsningen i samfunn, virksomheter og organisasjoner. Det inkluderer videre aktuelle nye arbeidsfelt og arbeidsfelt som trenger nyutviklet kompetanse, som digital langtidslagring. Spørsmål i tilknytning til organisasjonsanalyse og virksomhetsarkitektur vil også drøftes med spesifikk relevans for våre fagområder. Fra studiet i digital samhandling er planen å anvende emner i prosjektledelse og samhandlingsteknologi.

Masteroppgaven vil utgjøre 45 studiepoeng.

Det planlegges ikke fast, organisert praksis som del av masterstudiet, selv om det for en del studenter vil være naturlig å knytte arbeid i praksisfeltet til masteroppgaven.

Kobling til NTNU strategi

En av de sentrale ideene bak etableringen av studieprogrammet i Arkiv- og samlingsforvaltning er at arkiv og dokumentasjon er fundamentale elementer i og for sentrale demokratiske funksjoner og idealer om åpenhet og debatt, ansvarlighet og rettsstatlige verdier. Nettopp dette ligger også under i NTNUs strategidokumentet, og det kommer til uttrykk blant annet i utsagn om at «Demokratiet vårt styrkes av en opplyst debatt.»¹

Studietilbudet i arkiv- og samlingsforvaltning treffer også godt innenfor strategimålene om tverrfaglighet. Studieprogrammets tverrfaglige og samtidig profesjonsrettede preg med tyngdepunkt i arkiv- og museumsvitenskap på den ene siden og IT på den annen bidrar også til å gi det en plass i sentrum av NTNUs faglige hovedprofil og strategi, som nettopp vektlegger tverrfaglighet og profesjonsrelevans.

Videre kommer at det i de nye grunnskolelærerutdanningene for 1-7 og 5-10 som NTNU-styret vedtok å opprette høsten 2016, ligger tydelige innslag av arkiv og museumsdidaktiske momenter i flere emneplaner i den samfunnsfaglige retningen både for 1-7 og 5-10. På museumssiden er museene viktige læringsarenaer også for flere skolefag enn samfunnsfaget, kanskje særlig naturfag og kunst og håndverk, men også delvis musikk. En utbygging av arkiv- og samlingsforvaltning til masternivå vil derfor også bidra til å styrke lærerutdanningstilbudet ved NTNU, og åpne for flere krysskoplinger med eksisterende fagmiljø med tanke på forskning, PhD-er, masteroppgaver og bidrag til undervisning og veiledning.

2 Omfang på samarbeid med andre miljø ved NTNU

Undervisningen i bachelorprogrammet arkiv- og samlingsforvaltning er delt mellom Institutt for Lærerutdanning (ILU) og Institutt for datateknologi og informatikk, Fakultet for informasjonsteknologi og elektroteknikk i et forhold 7:3. Det vil si at IDIs undervisning omfatter noe i underkant av et av de i alt tre årene som utgjør bachelorprogrammet. IDIs undervisning er med et unntak integrert i emner som også omfatter arkivvitenskap og museologi. Siktemålet er her å utvikle tverrfaglighet.

¹ «Kunnskap for en bedre verden». Strategi 2018-2025, NTNU 6.12.2017, s. 7.

For masterstudiet planlegges undervisning og veiledning i regi av fagmiljøet ved Arkiv- og samlingsforvaltning tilsvarende 90 studiepoeng, (hvorav 45 sp. fra masteroppgave og 45 fra emner undervist av vårt eget fagmiljø), og 30 sp. fra andre. Disse 30 fordeler seg igjen med 22,5 sp. fra IDI og 7,5 sp. fra Eksperter i team.

IDI-ennene på 22.5 sp. utgjøres av 2 emner på 7,5 sp. hver, hentet fra masterprogrammet Digital samhandling (Prosjektledelse og Samhandlingsteknologi). og 2 7,5-sp. arkiv- og samlingsspesifikke masteremner der undervisningen er likt fordelt mellom ILU og IDI (En ny digital verden) og (Digital langtidslagring).

3 Omfang på gjenbruk av emner fra bachelorløpet

I forbindelse med en eventuell etablering av et mastertilbud overføres og innholdsjusteres to emner fra bachelor- til masternivå. Det er LBAS3001 Arkiv og museum. Historie og utvikling, og LBAS3002 En ny digital verden. LBAS3001 splittes i to og beholder totalt samlet mengde sp., mens LBAS3002 får redusert omfang fra 15 til 7,5 sp.

Dernest settes LBAS3003 Administrasjonskunnskap med valgfri fordypning på vent uten å bli kjørt de nærmeste årene.

To av LBAS2000-ennene, fra 2.-året, flyttes til to av de frigjorte 15 sp.-plassene i 3.-året. Til den siste frigjorte 15 sp.-plassen i 3.-året legges ex.phil og områdeemne. De ledige plassene på 2. året benyttes til bredde; frie emner eller utveksling.

Det betyr igjen at det fra det tidspunkt Masteren eventuelt etableres, blir 45 sp. mindre «arkiv- og samlingsspesifikk» undervisning på BA-programmet med 7,5 sp. mindre på IDI (halvt LBAS3002) og 37.5 sp. på ILU.

4 Studentgrunnlag

Masterstudiet i *Arkiv- og samlingsforvaltning* er planlagt med sikte på å kunne...) utformes slik at vi skal kunne rekruttere BA-kandidater fra samme program samt fra beslektede studier av samfunnsvitenskapelig, humanistisk og informatisk art.

Bachelorstudiet i *Arkiv- og samlingsforvaltning* ble første gang utlyst gjennom Samordna Opptak våren 2016 for oppstart samme høst. Søknads- og opptakstallene til studiets 45 plasser var noenlunde som forutsatt i 2016 og 2017 med en samlet søkermengde på drøyt 150 første år og litt under 200 andre år, og med drøyt 50 primærseekere hvert av årene. Det er de to årene tatt opp mellom 40 og 45 studenter på program og i tillegg noen NTNU enkeltemnestudenter til emner med åpen adgang.

Studium	År	Studie- plasser	Søknadsfrist april		Hovedopptak juli		
			1.valg	Samlet	1.valg	Kvalifiserte	Samlet
Arkiv- og samlingsforvaltning	2016	45	54	148	60	56	148
Kulturminneforvaltning	2016	15/20	20	121	20	19	121
Arkivvitenskap (HIOA)	2016	32	78	387	79	69	384
Arkiv- og samlingsforvaltning	2017	45	50	196	53	48	190
Kulturminneforvaltning	2017	20	18	148	16	14	142
Arkivvitenskap (HIOA)	2017	32	87	355	88	81	348

Tab. 1 Søkertall Arkiv- og samlingsforvaltning med lignende studietilbud.

Om bachelorprogrammet fortsetter å ha en årlig opptakskvote på 40-45 studenter, og NTNU årlig lykkes i å fylle 40 av disse plassene, er det grunn til å anta at rundt 30-35 studenter vil ta eksamen første år og at hovedtyngden av disse igjen vil være med oss år 2 og 3. Da er det også en åpenbar forutsetning at programmet fortsetter å ha en klar identitet og profil.

Det er verd å notere at dette er situasjonen *uten* at det er gitt tilbud om masterutdanning i studiet. Etablering av en master vil trolig kunne bidra til å styrke BA-rekrutteringen og -gjennomstrømmingen ytterligere, fordi muligheten for å fortsette på en master i samme fagområde vil gi studentene mer å strekke seg etter og forhåpentlig også representere et ekstra insitament. På samme vis kan vi også anta at fraværet av et mastertilbud i programmet har en negativ effekt ved at BA-studiet blir sett som en endestasjon og studenter som ønsker å ta mastergrad, velger et annet studium i utgangspunktet.

Høsten 2017 ble det gjennomført en kartlegging av hvilket rekrutteringsgrunnlag et masterstudium i *Arkiv- og samlingsforvaltning* vil ha blant våre egne bachelorstudenter i de to kullene som da var startet – andreårsstudentene (2016-kullet), og førsteårsstudentene (2017-kullet) Undersøkelsen ble gjort ved undervisningsstart høsten 2017.²

I 2017-kullet var ca. 40 studenter tatt opp til studiet, og det var 38 som møtte til første undervisningsdag. Tretti av disse returnerte utfylte spørreskjemaer.

Vi hadde beskjedne forventninger til hvor mange studenter som helt i begynnelsen av et fortsatt nytt BA-studium ville bekrefte at de var sikre på at de tre år eller mer frem i tid ville

² Studentundersøkelse A&S (anonym), august/september 2017, kull 2017, svarsjema nr. 19. Tilsvarende undersøkelse ble somnevnt over også gjort av 2016-kullet, men da uten spørsmål om forventninger om en mastergrad.

gå videre til et masterstudium i faget, og endog en master som ikke var beskrevet. Likefullt avgav en tredel av de spurte – eller ti av i alt tretti respondenter - et positivt svar på spørsmål om de var interessert i å fortsette over på en mastergrad om en slik blir utviklet.³ Nye ti studenter tok ikke stilling i spørsmålet, usikre på egne planer eller også avventende til hvilket innhold den nye masteren fylles med.

En tilsvarende undersøkelse av 2016-kullet motivasjon for å begynne på en master, viste noe av den samme tendensen, selv om antallet respondenter og antallet ja-svar var færre. På spørsmål om de trodde de ville fortsette over på MA-studium i *Arkiv- og samlingsforvaltning* etter ferdig BA, svarer 5 studenter bekreftende, mens 14 ikke vet eller er avventende og 2 svarer nei.⁴ Primo september 2017 hadde kullet 32 registrerte studenter.

2016-studentene ble også spurt om hvilke(t) av de tre fagområdene i BA-en de helst ville ha videreført i et masterløp. De fleste svarte her at de vil ha alle fortsatt, mens arkiv er det mest foretrukne enkeltalternativet.⁵ En student ønsket masterstudium på deltid, mens flere beskrev erfaringsbasert master som et aktuelt alternativ.

Det mest interessante funnet i undersøkelsene fremkommer av en sammenstilling av informasjonen fra 2017-kullet og dernest av en sammenligning med 2016-kullet. For 2017-kullet sett isolert virker den enkelte students alder sammen med studentens status som heltids- eller deltidsstudent å ha hatt innflytelse over hvordan spørsmålet om masterstudium ble besvart. Selv om det er tale om en liten populasjon, og tendensen ikke er entydig, synes det å være en sammenheng mellom alder fra 33-30 og nedover i 20-årene og interesse for å ta en MA. Dette funnet støttes også av at forekomsten av ja-svar til MA-studium var noe mer beskjeden i 2016-kullet, som jo nettopp hadde en høyere andel studenter over 33 år.

Også status som heltidsstudent virker å øke sannsynligheten for at studenter vil begynne på masterstudium etter oppnådd bachelorgrad.

Samlet sett, og med forbehold som nevnt, peker funnene i undersøkelsene av rekrutteringspotensial til en master i *Arkiv- og samlingsforvaltnings* egen studentmasse at en særlig kan vente god rekruttering av studenter med en alder på mellom 24 og 28 år, og med en ytterligere spredning på 5 år opp og ned.

I lys av scorene fra 2017-kullet, er det grunn til å vente at et godt tilrettelagt mastertilbud i *Arkiv- og samlingsforvaltning* kan tiltrekke seg mellom 25 og 40 % av fagets BA-kandidater (altså noe innslag i de som vurderte sannsynligheten til «3» og var avventende til om de ville søke). Det er også mulig at dette prosentvise anslaget er lavt for de første par årene, om vi lykkes i fortsatt å trekke med voksne studenter med tilstrekkelig kompetanse fra utdanningen på Tynset.

³ Forstått som poeng mellom 3-4 og 5 på en skala fra 1 til 5 der 1 er lite sannsynlig og 5 mest sannsynlig at studenten vil fortsette over på et masterløp.

⁴ Undersøkelse 24.8 og 1.9.2017. 19 enkelt svar innkommet, mulig å avgi flere svar enn ett.

⁵ Arkiv: 17, Museum: 12, IT: 11. Noen rangerte de aktuelle valgene på 1. og 2. plass, mens andre ga flere stemmer til et av alternativene, og en stemme til et eller to av de øvrige. Det er hensyntatt i denne oversikten med å regne 2 stemmer til det mest foretrukne alternativet og 1 til den eller de andre.

Dette gir følgende anslag på studentrekruttering til et masterstudium:

Høyt anslag	% søker på master	Studenter søker på master	Lavt anslag	% søker på master	Studenter søker på master
2018/19 med forhold lik Nå-situasjonen					
BA-kandidater: Antall: 30	40 %	12	BA-kandidater: Antall: 20	25 %	5
2018/19 med forhold lik Nå-situasjonen og med mastertilbud vedtatt kunngjort og utlyst					
Oppjustert anslag – søkerøkning etter at masteren er kunngjort	30 %	9	Oppjustert anslag – søkerøkning etter at masteren er kunngjort	15 %	3
Rekruttering fra andre fag og læresteder		10	Rekruttering fra andre fag og læresteder		4
Samlet søkertall		40	Samlet søkertall		15

Tabell 2. Anslått rekruttering/søkermengde til master i Arkiv- og samlingsforvaltning

Forutsatt at vi beholder en undervisningsmessig og faglig profil som årets, og at studiets faglige og administrative drift fortsetter å være det noen studenter karakteriserer som solid, bør en også kunne regne med at det rekrutteres like mange og kanskje flere studenter med noenlunde den samme bakgrunnen og profilen som årets kull.

Det er videre et poeng at studiet foreløpig ikke er særlig markedsført mot teknologi-studenter. Det vil trolig være et potensial også her – hos de av teknologistudentene som ønsker en mer kulturelt eller samfunnsvitenskapelig rettet utdanning som fortsatt også inkluderer teknologi.

Derneft kommer at studiets enkeltdeler, og særlig museumsdelen nå etter tilsetting av en første fagansvarlig, har godt potensial for videreutvikling. Det er også et potensial for å integrere de tre fagområdene IT-kunnskap, arkivkunnskap og museumskunnskap bedre i hverandre, men dette er også en mer langsiktig målsetting hvor vi også trenger drahjelp nettopp fra masterstudiet og tilhørende FOU-virksomhet.

Forholdet til andre studietilbud

Utdanningstilbud i *Arkiv- og samlingsforvaltning* isolert finnes heller ikke i Norge i dag på MA- og PhD-nivå som fast organiserte og permanente programmer. Arkivvitenskap er heller ikke dekket i noe masterstudium i det hele.⁶

Museumssiden er bedre stilt og har noen mastertilbud, et i *Museologi* ved Universitetet i Oslo, samt museumsrelevante emner på faget *Kulturminneforvaltning* ved NTNU. Likevel er temaer som angår selve samlingsforvaltningen i museene forholdsvis svakt dekket, og museumsemnene ved disse utdanningstilbudene inneholder heller ikke arkiv- eller IT-undervisning.

Også i nordisk sammenheng vil etablering av et mastertilbud slik vi planlegger være unikt. Tilbud som integrerer to av de tre aktuelle fagområdene, finner vi ved Universitet i Uppsalas *ABM-studium* og Mittuniversitetets studietilbud i *Arkivvitenskap og Informasjonsteknologi*. Ellers finnes de tre fagområdene representert ved mer avgrensede tilbud i Sverige og i mer beskjeden grad i Finland.

For arkivområdet isolert er det et sentralt mål å utvikle og sikre minst ett norsk utdanningsløp som er relevant, og som finnes på alle tre nivåer, bachelor, master og doktorgrad. Selv om den økte internasjonaliseringen i samfunnet også har satt preg på arkivvitenskapen, er arkiv fortsatt – og vil i overskuelig fremtid være – et fag med betydelig innslag av spesifikk nasjonal kunnskapsutvikling. Det har i noen grad sammenheng med at arkiv er tett forbundet med både nasjonale og i en viss grad regionale og lokale tradisjoner, men enda viktigere at arkiv også er en normativ vitenskap bygd på et lov- og regelverk som er spesifikt norsk.⁷

5 Arbeidsmarkedet for kandidater fra Arkiv- og samlingsforvaltning

Institusjonene som i første rekke har behov for MA- eller BA-kandidater fra studiet i arkiv- og samlingsforvaltning kan deles i fem på tvers av offentlig og privat sektor. Det er 1) forvaltningsinstitusjoner, organisasjoner og bedrifter og etater, 2) museer, 3) arkivinstitusjoner / arkivdepoter og i tillegg andre kulturbevarende institusjoner som biblioteker og riksantikvaren, 4) konsulentbransjen, og 5) undervisnings- og forskningsutførende institusjoner innen universitets- og høgskole-, institutt- og helse- og omsorgssektoren..

⁶ Jf. Arbeidsforskningsinstituttets evaluering av Kulturrådets program «Forskning om museer og arkiv» (FOMA) 2010-2012. Det konstateres her at det var klar forskjell på søknader om finansiering av forskningsprosjekter fra arkiv og museer, og forskjellen gjaldt både antall prosjekter og kvalitet i prosjektbeskrivelsene. Arbeidsforskningsinstituttet anbefalte i evalueringen at arkivinstitusjonene måtte få spesiell oppmerksomhet i Kulturrådets videre arbeid for å utvikle forskningen på feltet. Hanne Heen og Robert Salomon: «Forskning om museer og arkiv. En evaluering av et forskningsprogram i regi av Kulturrådet», Kulturrådet 2013.

⁷ Arkiv og arkivfunksjoner har en sentral plass i Offentleglova, Forvaltningsloven, Personopplysningsloven, Sikkerhetsloven og, rimeligvis, Arkivloven med forskrifter. Arkiv, dokumentasjonsforvaltning og arkivbevaring har etter hvert også en grunnleggende plass i mange ISO-standarder, de viktigste er ISO 15489 *Records Management*; ISO 30300 *Management systems for records – Fundamentals and vocabulary* med oppfølgingsstandarden ISO 30301 *Management systems for records – Requirements*; ISO 16175 *Principles and functional requirements for records in electronic office environments*; ISO 23081 *Metadata for records*; ISO 13008 *Digital records conversion and migration process*; ISO 26122 *Work process analysis for records*; ISO 18128 *Risk assessment for records processes and systems*. Videre har arkiv også en grunnleggende funksjon i flere dokumenter fra EU, Europarådet og Unesco.

Av disse rekrutterer museene, Arkivverket, en del av de andre arkivinstitusjonene, samt undervisnings- og forskningsutførende institusjoner fortrinnsvis masterkandidater til sine fagstillinger. De øvrige benytter grovt sett og når mulig mastere til stillinger som ledere og mellomledere og ellers ofte gjerne BA-kandidater. Det er verd å merke at det innenfor disse sektorene er lønnsforskjeller mellom kandidater med bachelor og mastergrader. Ved å legge på to år i studiet vil studentene i overskuelig fremtid få en mye høyere inntekt også tilgang til mer avanserte og også selvstendige jobber.

Dokumentasjonsforvaltning / arkivdanning

Enheter i offentlig og privat forvaltning som skaper arkiv utgjør den største arbeidsgivermengden. Fra 2020 og etter de vedtatte kommunesammenslåingene vil antallet kommuner ligge på ca. 356. Alle skal ha tjeneste for dokumentasjonsforvaltning, enten i egen regi eller i samarbeid med andre institusjoner i sektoren.

I statlig forvaltning er det egne avdelinger for dokumentasjonsforvaltning så å si innen alle større enheter – i departementene og deres underliggende etater – det vil si direktorater og enheter med en mer spesialisert funksjon.

Det er vanskelig å anslå hvor mange stillinger dette totalt kan utgjøre, men det er rimelig å anta at tallet i hvert fall vil være i nærheten av eller over 1000 stillinger.

Museer - samlingsforvaltning

Antallet museer som er med i museumsstatistikken var i 2015 ca. 115. Tallet er vesentlig redusert etter konsolideringsprosessen, men enhetene er til gjengjeld også blitt større med flere tilsatte også i fagstillinger. Museene i statistikken hadde drøyt 4000 årsverk. Omtrent halvparten av dette utgjorde fagstillinger. Andre utdanninger vil selvfølgelig også være primære for en del av disse stillingene, men en kan i hvert fall anta at arkiv- og samlingsforvaltning vil kunne være relevant for en halvpart eller to tredeler av dette igjen. Det gir et stillingspotensial på mellom 1000 og 1400 stillinger, de fleste med behov for mastereksamen.

Arkivinstitusjoner-arkivdepot

Statistikk for arkivinstitusjoner og for arkiv i museum og bibliotek inklusive arkivfaglige stillinger for 2016 omfatter svar fra 144 (av 160 spurte) institusjoner. 30 er rene arkivfaglige institusjoner, 61 er museum og 53 er bibliotek (inkludert dokumentasjonssenter og lokalhistoriske arkiver/samlinger). Arkivverket er i statistikken den suverent største enkeltvirksomheten med 267 årsverk totalt, men samlet representerer de (fylkes)kommunale arkivinstitusjonene flest arbeidsplasser - 365,7 årsverk. Andre arkivinstitusjoner har 47,9 årsverk. (Arkivstatistikk 2016). Hvis vi legger sammen de faste årsverkene i arkivinstitusjonene med de faste *arkivfaglige* årsverkene i museum og bibliotek får vi 673,2 faste arkivrelaterte årsverk i bevaringsinstitusjonene. Det tilsvarende tallet for midlertidige årsverk er 86,25.⁸

Konsulentbransjen

Både bachelor- og masterutdanning i *Arkiv- og samlingsforvaltning* vil være relevant for karriere i konsultantselskaper innen IT-utvikling og ledelsesstøtte til kultursektoren og til offentlig forvaltning. Selskaper som i dag driver rådgivning og utvikling innen arkiv- og

⁸ <https://www.arkivverket.no/sok/attachment/inline/61cfe5ca-e826-40f0-9b62-1f9a16841b37:ffd84d1b893ff9cbefe284b4480f24cd7850c22e/siste%20versjon%20Statistikk%20for%20arkivinsituser%20og%20arkiv%20i%20bibliotek%20og%20museum%202016.pdf>

dokumentforvaltning er Acos, et norsk selskap med ca. 140 tilsatte, Centric, internasjonalt selskap, ansatt-tall ikke oppgitt, Ciber Norge, et norsk selskap med 140 medarbeidere, Evry, nordisk selskap med vekt på Norge og Sverige og med 8.200 tilsatte og SopraSteria, internasjonalt selskap med 40.000 tilsatte i 20 land.⁹

Det vil bli økt etterspørsel etter spesialisert ekspertise som går inn og bistår oppdragsgiverne med spissede oppgaver som sjelden utføres som en del av de daglige rutiner og daglig forvaltning. Behovet for medarbeidere som har forutsetninger for å holde seg kontinuerlig faglig oppdatert er sterkt, og medarbeidere med mastergrad på dette feltet vil være mer aktuelle og raskere kunne gå inn i rådgiverroller uten langvarig praktisk erfaring.

Det bør bemerkes at det også er flere konsulentselskaper som driver arkivfaglig rådgivning og bistand enn de som er nevnt. I praksis driver alle leverandørene av Noark-systemer faglig bistand av varierende kvalitet, og i tillegg er det en del større konsulenthus som Cap Gemini, Accenture og andre som driver bistand av en art der denne typen bakgrunn kan være nyttig.

UH-, institutt- og helse- og omsorgssektoren

Arkiv- og samlingsforvaltning vil også være relevant utdanning for studenter som sikter seg inn mot vitenskapelige og andre faglige stillinger innen kultur- og historiefeltet ved norske undervisnings- og forskningsutførende institusjoner. Det omfatter, men er ikke begrenset til, åtte universiteter, åtte høyskoler og fem vitenskapelige høyskoler med statlig eierskap og tilsvarende private institusjoner samt forskningsinstitutter og institusjoner innen helse- og omsorgssektoren. Her er det i tillegg et moment at NTNU selv også bør sørge for å vedlikeholde og utvikle undervisningskompetanse innenfor fagfeltet.

Samlet er det dermed grunn til å regne med at arbeidsmarkedet for kandidater fra *Arkiv- og samlingsforvaltning* som et minimum vil utgjøre 2500-3500 stillinger. Av dette vil tilbydere av så mye som 1000 stillinger kunne antas å ha en særlig interesse for masterkandidater.

⁹ Firmaopplysninger pr. d.d. ACOS: <https://www.acos.no/om-acos/om-acos/> Centric: <http://www.centric.eu/NO/Default/Om-Centric> Ciber: <http://www.ciber.no/> EVRY: <https://www.evry.com/no/selskapet/om-oss2/om-evry/> SopraSteria: <https://www.soprasteria.no/om-sopra-steria>
Alle lest 29.7.2017.

VEDLEGG

Til styret ved ILU

Kalvskinnet, 28.01.19

Videreføring av 2-årige mastere i fag- og yrkesdidaktikk og lærerprofesjon ved ILU

Som studieprogramledere er vi bedt om å forberede opprettelse av nye/videreføring av eksisterende masterprogram som etter-/videreutdanning. I dette notatet presenterer vi to alternative modeller, som vi gjør rede for, begrunner og argumenterer for i lys av våre erfaringer. Dette vil forhåpentligvis danne relevant grunnlag for diskusjon i styret.

Uansett hvilken modell vi går for, må det vurderes om vi skal tilby erfaringsbaserte grader på 90 stp eller full master på 120 stp.¹

To alternativ

1) *Videreføring av alle eksisterende program:* Dette innebærer at master i fag- og yrkesdidaktikk og lærerprofesjon samt 2-årige mastere i norskdidaktikk og matematikdidaktikk slås sammen til et felles 2-årig masterprogram i fagdidaktikk - med ulike retninger (yrkesfag, kunstfag, samfunnsfag, naturfag, og engelsk og fremmedspråk, matematikk og norsk, lærerprofesjon og veiledning). Dette vil kunne gi betydelige "stordriftsfordeler".

Det er viktig å være klar over at det ikke finnes tilsvarende didaktiske tilbud på NTNU innenfor disse retningene. (Lærerspesialistmastere er en profesjonsretta variant, men disse har vi ikke som permanent tilbud.) Dersom ILU velger å *ikke* videreføre de didaktiske masterne, risikerer vi at andre institutt oppretter lignende tilbud, noe vi vet har vært forsøkt tidligere.

2) *Videreføring av retningene yrkesfag og kunstfag* fra 2-årig master i fag- og yrkesfagdidaktikk og lærerprofesjon. Her finnes det knapt alternative tilbud på landsbasis, og det er således sterke fagpolitiske og personalpolitiske argument for å videreføre tilbudene ved NTNU. Det kan imidlertid bli vanskelig for disse fagmiljøene alene å tilby master, dersom man ikke kan basere seg på fellesemner med andre retninger (f. eks. i vitenskapsteori og metode).

Vi ser det som spesielt viktig å tilby mastere på disse områdene, da det ikke finnes alternative tilbud på landsbasis.

Vårt forslag, uavhengig av hvilket alternativ ILU velger, er at masterprogrammene fortsetter som gratistilbud, altså ikke blir EVU-/betalingsmastere. Så lenge regjeringen ikke direkte-finansierer disse, ser

¹ Et argument for 120 stp er muligheter for rekruttering til PhD, jf. forskrift for graden og opptakskrav til SUs PhD-program i utdanningsvitenskap. Her kan det vurderes å tilby valgbare påbyggingsemner til masterprogram på 90 stp, slik at studentene totalt får 120 stp.

vi det som utelukket at studenter eller skoler vil kunne betale for et slikt studium. Da vil de heller velge en fagmaster, en lærerspesialistmaster eller andre tilbud som ikke krever betaling. Vi mener primært at instituttet bør fullfinansiere masterprogrammene, da de retter seg mot en studentgruppe som har få muligheter for støtte. De fleste som eksempelvis tar master i skoleledelse, derimot, får dette betalt av arbeidsgiver. Ulike program kan således kreve ulike støtteordninger.

Behovet for videreføring av 2-årige mastere som en mulig vei til læreryrket

Alle ILUs 2-årige mastere har høy samfunnsrelevans gjennom å gi tilbud til lærere som per i dag ikke har master. Dette kan med andre ord ses som et svar på regjeringens bestemmelse om at alle lærere skal ha mastergrad.

Våre eksisterende masterprogram har sterk profesjonsrelevans, da de fokuserer på både fag og fagdidaktikk. Felles for alle fagretningene er at de er rettet mot skole og/eller andre undervisningsarenaer og tar for seg undervisning og læring i de ulike fagene, både i et teoretisk og i et praktisk profesjonsperspektiv. Masterstudiet utvikler studentenes ferdigheter i og kunnskaper om å forske på egen, andres og skolens virksomhet med den hensikt å stadig utvikle egen undervisning og skolen videre. Studiene gir således godt grunnlag for undervisning og annet fagformidlingsarbeid. Vi ser det som svært viktig med et slikt alternativ til NTNUs rent disiplinfaglige mastertilbud.

Felles for alle de eksisterende studieretningene er at de gir et mastertilbud til dem som har en bachelor, og som gjerne har arbeidet noen år. Vi rekrutterer per i dag mange studenter som har jobbet flere år som lærere i skolen. I fremtiden vil det også bli viktig å gi et fagdidaktisk mastertilbud til studenter som trenger dette for å få opptak til PPU.

Norsk- og matematikdidaktikk

De eksisterende tilbudene om toårig master i norsk- og matematikdidaktikk på 120 stp. har eksistert siden 2005, og har hvert år hatt en sammensatt studentgruppe - lærere i skolen som tar master som videreutdanning, sammen med ordinære studenter. Fagseksjonene har svært gode erfaringer med dette. Det integrerte mastertilbudet i 5GLU åpner ikke for at lærere i skolen kan ta videreutdanning på masternivå. Her ser vi således et behov.

De siste årene har ILU opprettet tilbud som for noen studenter kan bli alternativ til toårige mastere, nemlig lærerspesialistutdanninger. NTNU-styret har nylig vedtatt å opprette studiet *Master – lærerspesialist*, som er et erfaringsbasert masterprogram på 90 studiepoeng. Lærerspesialistutdanningene har imidlertid status som piloter, og vi vet ikke hvor lenge ILU får tilby dem. Instituttet har ikke fått støtte til videreføring av alle tilbud som er startet opp, og har fått avslag på noen søknader om oppretting av flere slike tilbud.

Lærerspesialist-masteren på 90 stp kvalifiserer ikke for PhD-studier, og de gir mindre faglig dybde enn toårige masterprogram. Dette er viktige argumenter for tilbud med større fordypning. Samtidig ser vi dilemmaet i at lærere – og skoleledere – trolig vil prioritere en mindre arbeids- og kostnadskrevende utdanning.

Samfunnsfag-, naturfag- og engelsk-/fremmedspråkdidaktikk

De eksisterende mastertilbudene i samfunnsfag-, naturfag- og engelsk-/fremmedspråkdidaktikk er alle på 120 stp. og ble opprettet i perioden 2006-2008. Også disse har en sammensatt studentgruppe med lærere i videreutdanning sammen med ordinære studenter. Dette er de eneste masterretningene ved NTNU med didaktisk perspektiv på disse fagene, og de utgjør derfor et viktig supplement til disiplinfaglige mastre eller 5GLU-mastre.

Et fagdidaktisk mastertilbud for lærere – eller ferske studenter – med bachelor i samfunnsfag, naturfag og engelsk/fremmedspråk gir økt faglig kunnskap så vel som profesjonsfaglig kompetanse. Det kan nevnes at i den kommende læreplanen for skolen finnes tre tverrfaglige tema, der særlig samfunnsfag- og naturfaglærere får utvidede ansvarsområder – som i mindre grad vil bli varetatt i disiplinfaglige studier. Dette gjelder demokrati og medborgerskap, bærekraftig utvikling og folkehelse og livsmestring. Videre er det, i et internasjonalt perspektiv, behov for kompetanseheving i engelsk- og fremmedspråkdidaktikk, både når det gjelder språklige ferdigheter og kulturkunnskap – samt didaktiske perspektiv på dette.

Lærerprofesjon

Masteren i lærerprofesjon, utviklingsarbeid og veiledning utgjør et studietilbud for lærere som ønsker en master i pedagogikk som har en tydelig profesjonsinnretning, noe som i liten grad blir ivaretatt gjennom disiplinfaglige mastere i pedagogikk.

Fokus i dette masterstudiet er å styrke læreres utviklingsarbeid i skolen som organisasjon, og i samarbeid med skoleledelse og lærere. Studiet gir kunnskap om utdanningspolitiske og organisatoriske forhold som er rammefaktorer for læreres arbeid. Denne kunnskapen danner grunnlag for ulike typer utviklingsarbeid, både med tanke på gjennomføring og dokumentasjon.

På grunn av svak rekruttering til studieretningen de siste årene har koordinator et ønske om å spisse profilen. Det er stor interesse blant studenter og lærere for arbeid med mangfold, ulikhet og forskjell i skolen, og spesielt arbeid med kjønn. Vektleggingen av relasjoner innen disse temaene kan gi relevante innsikter for skolen. En ev. omlegging (og navneendring) vil kunne tydeliggjøre hvordan innholdet i masteren skiller seg fra konkurrerende studietilbud i pedagogikk ved IPL.

Yrkesfagdidaktikk

Master i fag- og yrkesdidaktikk som tilbys ved ILU, er det eneste tilbudet i sitt slag i Norge. Med internasjonalisering av arbeidsmarkedet og forventinger om økt kunnskap, er masterstudiet en viktig kvalifisering for yrkesfaglærere i videregående skole. Studiet legger også sentrale premisser for at yrkesfagfeltet skal kunne være tilstede og bidra til bygging av sterke forskermiljøer innenfor yrkesfaglig forskning.

Masterprogrammet har studenter som har lang erfaring fra yrkeslivet (de er gjerne utdannet i et yrkesfag og har mange års erfaring innen eget fagområde). Flertallet av studentene har tatt bachelor for yrkeslærere eller FPPU. Siden studiet også retter seg mot instruktører, faglige ledere innen bedrifter og offentlig virksomhet, har det et bredt opptaksgrunnlag. Studiet er både basert på den enkelte students opprinnelige fag- eller yrkeskompetanse, og bransjen eller virksomhetens kompetansebehov.

Studieretningen har grunnlag og muligheter for å involvere studenters erfaringer, både fra yrkesliv og lærervirke. Storparten av studentene som tar master i yrkesfag, har stilling i videregående skole. Studiet retter oppmerksomhet både mot undervisning, veiledning og praksis, samt kompleksiteten i yrkesfaglæreres oppdrag, som bl. a. er relatert til produksjon og marked.

Kunstfagdidaktikk

Masterstudiet i kunstfagdidaktikk har vært sentralt i oppbyggingen av et sterkt kunstfagdidaktisk fagmiljø ved ILU. Flere ansatte med høy vitenskapelig kompetanse har i stor grad sin undervisningsressurs tilknyttet kunstfagdidaktikkmasteren. En utfasing av dette studiet vil således få store personalpolitiske konsekvenser for seksjonen og instituttet.

Kunstfagdidaktikkmasteren er unik i Norge gjennom å være flerkunsthaglig på tvers av alle kunstfag i grunnskolen, kulturskolen og på programfagene i vgs. Det finnes tre andre kunstfagdidaktiske masterprogrammer i Norge, men ingen med så bred profil. Det finnes ingen andre masterprogram i Norge som inkluderer og har veiledere knyttet til didaktikk i dans, drama/teater og film/mediefag - alle programfag i VGS.

Kunstfagdidaktikkmasteren har gjennom årene rekruttert omtrent 1/3 av studentene fra faglærerutdanninger i kunstfag, 1/3 fra BA i kunstfag fra universitet/høyskole og 1/3 fra estetisk linje på barnehagelærerutdanning. Kunstfagdidaktikkmasteren er ikke konkurrent til 5GLU-masterne i musikk eller kunst og håndverk (som er enfaglige i grunnskolefagene), og det finnes heller ikke 5-årig lektorutdanning i kunstfag ved NTNU. Disiplinmasterne i kunstfag som finnes ved andre institutt, er ikke didaktisk orienterte.

Uteksaminerte studenter fra kunstfagdidaktikkmasteren har et bredt arbeidsmarked og jobber bl.a. som lærere i barnehage, grunnskole, kulturskole, videregående skole, høyskole og universitet, på museum og i andre kulturinstitusjoner og frivillig kulturliv. Flere kandidater har også gått videre til PhD-studier.

Overordna perspektiv: ILU-strategi og nasjonal forpliktelse

I et nytt høringsnotat til "Politikk for utvikling og kvalitet i studieporteføljen" (ref. 2018/44169) ligger det ved utkast til kriterium for utvikling av studieporteføljen ved NTNU. Her står det at økonomisk bærekraft skal vektlegges, og at studieprogram som hovedregel skal være fullfinansiert. Unntak fra dette kan gjøres dersom studietilbudet forventes å bli viktig i fremtiden, er strategisk viktig for NTNU og/eller følger av nasjonale forpliktelser. Vi mener det er grunn til å tro at eksisterende lærere vil ha et ønske om å få en mastergrad når alle nyutdannede vil ha denne kompetansen, og et slikt tilbud vil derfor kunne bli svært viktig fremover.

I høringsnotatet står det også at “hensiktsmessig utnyttelse av undervisnings-, lærings- og personalressurser” skal prioriteres. I et nytt felles masterprogram på ILU vil det være et stort rom for samkjøring av undervisnings- og veiledningsressurser, noe som kan gi både faglige og økonomiske synergieffekter. Et besparende grep som også kan være aktuelt, er å alternere mellom hvilke fagretninger man kjører hvert år.

Som studieprogramledere for eksisterende masterprogram, og som lærere for mange masterkull, ser vi at en masterfordypning som bygger på kombinasjonen av grunnutdanning og undervisningserfaring gir svært gode lærere. Studentene er ambisiøse, de har en utforskende tilnærming til egen praksis, og de blir gjerne ressurspersoner på sine skoler. ILU er en av de største lærerutdanningene i landet og bør ha ambisjoner om å gi denne gruppa et mastertilbud. Vi vil derfor anmode ILUs ledelse og styre om finne gode løsninger for denne studentgruppa.

Siri-Malén Høynes

(Førsteamanuensis, studieprogramleder og lærer på Master i matematikdidaktikk)

Hildegunn Otnes

(Professor, studieprogramleder og lærer på Master i fag- og yrkesdidaktikk og lærerprofesjon)

Randi Solheim

(Professor, studieprogramleder og lærer på Master i norskdidaktikk)

Instituttstyret ILU

Sak ILU D3/19 Bærekraft- og klimautfordringer

Hensikt: Bidra til en diskusjon om ambisjoner og retning på ILUs arbeid med bærekraft- og klimautfordringene. Notatet søker å gi et grunnlag for innspill fra styret i det videre arbeidet på ILU.

Postadresse	Org.nr. 974 767 880	Besøksadresse	Telefon	Saksbehandler
7491 Trondheim Norway	postmottak@su.ntnu.no www.ntnu.no/ilu	Sverres gate 12	+47 73590400	TF, 2. utkast 21.01.2019

Adresser korrespondanse til saksbehandlende enhet. Husk å oppgi referanse.

1. Innledning

I protokoll fra styremøtet 18.10.2018 står følgende: «Med bakgrunn i ILUs strategi foreslås å sette opp som sak på fremtidig styremøte hvordan instituttet forholder seg til FN's bærekraftsmål, med vekt på mål 13 "å stoppe klimaendringene". En slik sak kan belyse og synliggjøre hva vi allerede gjør og liksom er det behov for å diskutere tiltak for hvordan ILU skal og kan bidra til at de totale klimautslippene reduseres.»

ILUs strategi har en overordnet visjon om at «Institutt for lærerutdanning bidrar til å endre og utvikle skole, lærerutdanning og utdanningsfeltet i tråd med FNs bærekraftsmål». I framstillingen av samfunnsoppdraget er det framhevet at «Skolen er den viktigste institusjonen for morgendagens bærekraftige samfunn».

Formålet med dette notatet er å bidra til en diskusjon om ambisjoner og retning på vårt eget arbeid med bærekraft- og klimautfordringene. Det er ikke konkrete forslag til ambisjoner, tiltak og innretning i dette notatet, men notatet søker å gi et grunnlag for innspill fra styret i det videre arbeidet på instituttet. Noen enkeltpersoner har gitt innspill til notatet, og det er ikke forankret på instituttet. Det må gjøres i det videre arbeidet.

2. Om bærekraftmålene

FN har 17 bærekraftsmål. Mål 4 *God utdanning* er direkte knyttet til skole og utdanning, mens Mål 13 *Stoppe klimaendringene* er framhevet spesifikt av styret.

Den originale overordnede beskrivelse av Mål 4 er som følger:

Obtaining a quality education is the foundation to creating sustainable development. In addition to improving quality of life, access to inclusive education can help equip locals with the tools required to develop innovative solutions to the world's greatest problems.

Over 265 million children are currently out of school and 22% of them are of primary school age. Additionally, even the children who are attending schools are lacking basic skills in reading and math. In the past decade, major progress has been made towards increasing access to education at all levels and increasing enrollment rates in schools particularly for women and girls. Basic literacy skills have improved tremendously, yet bolder efforts are needed to make even greater strides for achieving universal education goals. For example, the world has achieved equality in primary education between girls and boys, but few countries have achieved that target at all levels of education.

The reasons for lack of quality education are due to lack of adequately trained teachers, poor conditions of schools and equity issues related to opportunities provided to rural children. For quality education to be provided to the children of impoverished families, investment is needed in educational scholarships, teacher training workshops, school building and improvement of water and electricity access to schools.

Dette kan forstås som arbeid med kvalitet i all utdanning og universell tilgang til utdanning. Kvalitet i vår egen utdanning, innovasjon og skoleutvikling er viktige deler, og det er opplagt sentralt i instituttets strategiske arbeid. Men sammenhengen mellom strategien, handlingsplanene og bærekraftmålet kan tydeliggjøres. Også Mål 5 *Likestilling mellom kjønnene*, Mål 10 *Mindre ulikhet* og Mål 16 *Fred og rettferdighet* er relevante i denne sammenheng.

Den originale overordnede beskrivelse av Mål 13 er som følger:

Climate change is now affecting every country on every continent. It is disrupting national economies and affecting lives, costing people, communities and countries dearly today and even more tomorrow. Weather patterns are changing, sea levels are rising, weather events are becoming more extreme and greenhouse gas emissions are now at their highest levels in history. Without action, the world's average surface temperature is likely to surpass 3 degrees centigrade this century. The poorest and most vulnerable people are being affected the most.

Affordable, scalable solutions are now available to enable countries to leapfrog to cleaner, more resilient economies. The pace of change is quickening as more people are turning to renewable energy and a range of other measures that will reduce emissions and increase adaptation efforts. Climate change, however, is a global challenge that does not respect national borders. It is an issue that requires solutions that need to be coordinated at the international level to help developing countries move toward a low-carbon economy.

To strengthen the global response to the threat of climate change, countries adopted the [Paris Agreement](#) at the [COP21 in Paris](#), which went into force in November of 2016. In

the agreement, all countries agreed to work to limit global temperature rise to well below 2 degrees centigrade. As of April 2018, 175 parties had ratified the Paris Agreement and 10 developing countries had submitted their first iteration of their national adaptation plans for responding to climate change.

De store bidragene til reduksjon i klimautslipp krever internasjonale politiske beslutninger. Samtidig er det i demokratisk land nødvendig med tilslutning til utøvende politikk. Politiske beslutninger er relatert til befolkningens ønsker. Oppslutning og ønsker om effektiv klimapolitikk kan det arbeides med på utallige måter, inkludert arbeid i skoler og lærerutdanning. Også Mål 7 *Ren energi for alle* og Mål 12 *Ansvarlig forbruk og produksjon* er relevante i denne sammenheng.

Også alle de andre bærekraftmålene er relevante for skoler og lærerutdanning. Den samfunnsutvikling som er ønskelig, som her er representert med de 17 bærekraftmålene, er relevant for undervisningen i skolene, og dermed for lærerutdanning, utdanningsforskning, innovasjoner og skoleutvikling.

3. Noen tilnærminger fra sentrale nasjonale aktører

Overordnet del av den nye læreplanen har «bærekraftig utvikling» som en av tre tverrfaglige temaer. Den gir en kortfattet beskrivelse av hvordan forståelse av bærekraftig utvikling som tverrfaglig tema skal være i skolen, og legger vekt på sammenhengen mellom sosiale, økonomiske og miljømessige forhold. Det skal legges til rette for at elevene kan forstå grunnleggende dilemmaer og utviklingstrekk i samfunnet, og hvordan de kan håndteres.

Kunnskapsdepartementet har tidligere hatt en strategi for utdanning for bærekraftig utdanning (UBU). Den kanskje viktigste nasjonale innsatsen under denne strategien er «Den naturlige skolesekken», som Naturfagssenteret på UiO er ansvarlig for. Skolelaboratoriet på ILU har vært regional kontakt for dette prosjektet. Det eksisterer flere lærebøker om UBU på norsk.

FN-sambandet, som arbeider for økt kunnskap om FN og internasjonale spørsmål i Norge, har opplegg for undervisning om bærekraftsmålene i norske skoler og arbeider for å engasjere lærerutdanningene i dette arbeidet. ILU har samarbeid med FN-sambandet og en intensjonsavtale om arbeidet framover. Det er etablert et opplegg med felles samfunnsfagdag for lektor- og PPU-studenter i regi av FN-sambandet.

NMBU har benyttet UBU som tilnærming til etableringen og samarbeidet med universitetsskoler. Det er basert på at UBU har vært en satsning for lærerutdanningsmiljøet på NMBU i flere år. En viktig del av arbeidet med universitetsskoler er miljøsertifisering av skolene. UBU er også hovedsatsningen for NMBUs arbeid med desentralisert kompetansemodell. NMBU eneste lærerutdanninger er lektorutdanning 8-13 realfag, PPU i realfag og PPU i naturbruk.

Alle disse tilnærmingene har en tverrfaglig innretning. Selv om klimaspørsmålet er sentralt i arbeidet, er det typisk en mer overordnet tilnærming som brukes. Det er en oppfatning om at klimaspørsmålet kan ikke sees isolert fra de andre bærekraftsmålene, noe som også framkommer klart i den overordnede delen til de nye læreplanene.

4. Arbeid på ILU

Det er generelt høy bevissthet om bærekraftmålene i fagmiljøene på ILU. Noen eksempler er aktiv bruk av gjenbruksmaterialer i Kunst og Håndverk, estetisk og flerfaglige tilnærming som følger den internasjonale utviklingen i «Arts education», de nasjonale sentrene arbeider med å utvikle støttemateriell og veiledning til de nye læreplanene, og konkret i fagseksjonene for samfunnsfagene og naturfagene som nevnt over.

Fordi endring og utvikling i tråd med bærekraftmålene er vår visjon, så må all vår aktivitet, framstilt som fire kjerneoppgaver og fem satsingsområder i strategien, bidra i denne retningen. Spørsmålene i denne sammenheng kan være

- Bør det lages egne planer for hvordan bærekraftmålene skal inngå i **utdanningsaktiviteten**? På personalseminaret i Tallinn i november 2018 var det en egen workshop om «Demokrati, medborgerskap og bærekraftig utvikling». Motivasjonen var at dette blir tverrgående tema i de nye læreplanene. Siden dette skal inn i læreplanene er det også viktig at lærerutdanningen jobber med disse temaene. Det vil innebære en større strategisk vektlegging av dette tverrgående tema enn de to andre i de nye læreplanene. Innholdet i workshopen var hovedsakelig hvordan dette kan inkluderes i lærerutdanning, og flere grupper i workshopen var opptatt av at skolers arbeid kunne brukes som case overfor studentene. Det er viktig at alle fagseksjoner inkluderes i en slik strategisk satsning. Samtidig vil gjennomføringsmulighet sannsynligvis bli bedre hvis en eller flere fagseksjoner får et spesielt ansvar, for eksempel fagseksjonene for naturfagene og samfunnsfagene.
- Skape campusaktivitet som er bevisstgjørende og informerende ved bruk av estetiske, kunstneriske og flerfaglige virkemidler inspirert av utviklingen innen «Arts education». Det er mulig å utnytte «mellomrommene» på campus til slik aktivitet.
- Bør det gjøres strategiske satsninger for å øke egen **utdanningsforskning** om tematikken? Dette kan for eksempel gjøres ved å tilrettelegge for egne forskningsgrupper om temaet, bruk av målrettede strategiske forskningsmidler eller tilsetning i rekrutteringsstilling (stipendiat eller postdoktor). Det siste må eventuelt skje i tilknytning til eksisterende sterk(e) forskningsgruppe(r).
- Bør instituttets bidrag til Det er nødvendig med **innovasjoner** for å nå bærekraftmålene.
- Bør **formidling** av relevant kunnskap på tematikken inkluderes i handlingsplaner? Formidling inngår ikke direkte i de vedtatte handlingsplaner for 2019-2021, men kan inkluderes med en innretning mot bærekraft- og klimautfordringer ved den årlige revideringen av handlingsplanene. Det må da utvikles tiltak som kan bidra til økt formidling om tematikken.
- Bør tematikken i større grad inngå i arbeidet med **innovasjon og skoleutvikling**? Generelt er det slik at det er nødvendig med innovasjoner for å nå bærekraftmålene. I skolenes virksomhet er det grunn til å tro at mange ulike typer innovasjoner er relevant i denne sammenhengen. Det skal undervises om bærekraft- og klimautfordringer i skolene, og det er muligheter for forbedringer i måten det gjøres på. Det kan være knyttet både til overordnet innretning på skolenes undervisning og hvordan det inkluderes i de enkelte fagene. En mulighet kan være å etablere prosjekt(er) i universitetsskolene på dette feltet.
- For alle **satsningsområdene** er bærekraft- og klimautfordringer relevant. Framstillingen i strategien er imidlertid i stor grad knyttet til vår egen aktivitet på de konkrete

satsingsområdene og er derfor ikke tydelig knyttet til globale utfordringer. En kort beskrivelse av tematikkens relevans kan være

- *Forskningsbasert undervisning i skole og lærerutdanning*, i tråd med det som står om utdanning og forskning over.
 - *Internasjonalisering*, der disse utfordringene kan prioriteres ved inngåelse av strategiske partnerskap.
 - *Flerfaglig samhandling*, som er nødvendig i arbeidet med bærekraft- og klimautfordringer.
 - *Mangfold og inkludering*, som er direkte knyttet til Mål 1 *Utrydde fattigdom*, Mål 5 *Likhet mellom kjønnene*, Mål 10 *Mindre ulikhet* og kanskje spesielt Mål 16 *Fred og rettferdighet*
 - *Studentaktivitet, arbeidsformer og studentmedvirkning*, der bærekraft- og klimautfordringer kan brukes aktivt i arbeidet med utviklingsmålene.
- Bør sammenhengen mellom bærekraftmålene og arbeidet med de enkelte delene av strategien som faktisk foregår **tydeliggjøres**? Det kan for eksempel gjøres ved at handlingsplaner for en tydeligere forankring i bærekraftmålene, at konkrete undervisningsopplegg og forskningsprosjekt beskrives eller at omfang på relevant formidlingsaktivitet synliggjøres.
 - Bør **driften av instituttets aktivitet** ta eksplisitt hensyn til bærekraftmålene, slik som for eksempel gjennomføring av endringer som vil redusere våre klimautslipp? For eksempel er det i dag utstrakt reisevirksomhet til hele landet for praksisoppfølgingen av lærerstudenter og knyttet til de nasjonale sentrenes direkte arbeid med skoler. Det er mulig å bruke digitale verktøy i stedet, men det er ikke gjort undersøkelser på om det vil redusere kvaliteten på aktivitetene. Endringer i driften må forholde seg til NTNUs retningslinjer og arbeid med miljøspørsmål og til nasjonale og internasjonale virkemidler.

5. Forslag til videre prosess

Det vil forenkle det videre arbeidet på instituttet om innspillene fra styret gir en retning som er slik at ikke alle muligheter beskrevet ovenfor starter samtidig.

Formuleringen i styrets protokoll kan tolkes som at det innebærer en avgrensning i hvilke bærekraftmål som arbeidet skal konsentrere seg om. De som peker seg ut da er kanskje målene som handler om utdanning og klimaspørsmål.

En avgrensning i forhold til instituttets strategiske områder er også mulig. Det kan være en avgrensning til utdanning og forskning. Et alternativ kan være å fokusere på samhandlingen med skoleverket, og da kanskje først og fremst universitetsskolene. En tredje mulighet kan være å bruke denne tematikken som utgangspunkt for styrket flerfaglig samhandling.

Etter innspill fra styret vil instituttleder engasjere relevante deler av instituttets tilsatte i det videre arbeidet. Det tas sikte på vedtak i styret om ambisjoner og retning på arbeidet med bærekraft- og klimautfordringer, og at det vil påvirke revideringen av handlingsplanene. Det vil da inngå i handlingsplaner for 2020-2022.

NTNU arbeider med å utvikle en ny miljøhandlingsplan. Det foreligger ikke noe skriftlig knyttet til dette arbeidet enda, og det må forventes at det vil bli noe type medvirkning før det vedtas. Men dette arbeidet kan være relevant for det videre arbeidet på instituttet, kanskje spesielt knyttet til vår drift av aktiviteten.

Instituttstyret ILU

Sak ILU D4/19 Studiekvalitet og studieprogram

Hensikt: Presentasjon og drøfting av instituttets studiekvalitetsarbeid. Instituttleder tar innspillene fra styret med i det videre arbeidet.

Vedlegg:

- Innspill til fakultetets kvalitetsmelding for utdanning 2017–2018
- Periodisk evaluering. Praktisk-pedagogisk utdanning (PPU, FPPU-A, FPPU-Y)

1. Innledning

En lang rekke personer, råd og utvalg er involvert i instituttets studiekvalitetsarbeid, i tråd med NTNUs kvalitetssystem. Kvalitetsarbeidet er i hovedsak organisert rundt emner og studieprogram. Det er diskusjoner mellom undervisere og studenter, i fagmiljøene, i studieprogramråd, i utdanningsutvalget og på ledermøtet. Den skriftlige rapporteringen er en del av systemet. Rapporteringen knyttet til studieåret 2017/18 ble avsluttet med innspill til fakultetets kvalitetsmelding, datert 10.12.2018. Tilbakemeldinger på rapportene er mer krevende å få i system, men er en viktig del av kvalitetsarbeidet.

2. Studietilbud 2017/18

Institutt for lærerutdanning hadde følgende studieprogram med undervisning i studieåret 2017/18

Studietilbud 2017/18	Studiepoeng	Studieprogramleder
Praktisk-pedagogisk utdanning, heltid	60 + praksisstudier	Juliette Boks-Vlemmix
Fleksibel praktisk-pedagogisk utdanning, allmennfag og yrkesfag, deltid over 2 år	60 + praksisstudier	Juliette Boks-Vlemmix
Bachelor i yrkesfaglærerutdanning, 5 studieretninger	180, hvorav ILU har 60 + praksisstudier	Klara Rokkones
Bachelor Arkiv- og samlingsforvaltning	180, hvorav ILU har 150	Svein Carstens
Grunnskolelærerutdanning for trinn 1–7, 4-årig	240 + praksisstudier	Torkel Haugan Hansen
Master grunnskolelærerutdanning for trinn 1–7, 11 masterspesialiseringer	300 + praksisstudier	Torkel Haugan Hansen
Grunnskolelærerutdanning for trinn 5-10, 4-årig	240 + praksisstudier	Trude Nausthaug Rakvåg
Master Grunnskolelærerutdanning for trinn 5-10, 11 masterspesialiseringer	300 + praksisstudier	Trude Nausthaug Rakvåg
Profesjonsdelen av lektorutdanning for trinn 8-13, 6 studieprogram*	300, hvorav ILU har 60 + praksisstudier	Anita Normann
Master i norskdidaktikk for trinn 1–7	120	Randi Solheim
Master i norskdidaktikk for trinn 5–10	120	Randi Solheim
Master i matematikdidaktikk for trinn 1–7	120	Siri-Malén Høyenes
Master i matematikdidaktikk for trinn 5–10	120	Siri-Malén Høyenes
Master i fag- og yrkesdidaktikk og lærerprofesjon, 6 studieretninger	120	Hildegunn Otnes
Master i skoleledelse	120	Thomas Dahl
Master i lærerspesialist, erfaringsbasert	60	Ingfrid Thowsen
Videreutdanning, mange ulike tilbud	30	Ingfrid Thowsen

* ILU har et studiekvalitetsleder og -råd for profesjonsdelen av lektorutdanningen 8-13

3. Studiekvalitetsarbeidet ved ILU

3.1. NTNUs kvalitetssystem for utdanning

Kvalitetssystemet til NTNU¹ definerer roller og ansvarsområder på de ulike nivåene i organisasjonen, fra studenter til NTNU-styret. Dette hierarkiet av roller har blant annet ansvar for å dokumentere arbeidet med kvaliteten i studiet gjennom semestervise eller årlige rapporter på emnenivå, programnivå, fakultetsnivå og organisasjonsnivå. Følgende roller i kvalitetssystemet ligger (vanligvis) på instituttnivå:

- Student
 - forventes å delta aktivt i evaluering gjennom å gi løpende tilbakemeldinger til faglærere og referansegruppene
 - forventes å delta i referansegrupper, spørreundersøkelser og andre former for evaluering av emnet
 - Referansegrupper skriver referansegrupperapport
- Faglærer
 - skal gjennomføre undervisnings- og læringsaktiviteter som bidrar til at studentene oppnår læringsutbyttet for emnet
 - skal ha løpende dialog med studentene om kvaliteten i emnet
 - skal ta opp med emneansvarlig forhold som kan forbedre kvaliteten i emnet
- Emneansvarlig
 - har ansvar for planlegging, koordinering og gjennomføring av emnet
 - skal påse at det er en hensiktsmessig sammenheng mellom undervisning, læringsaktiviteter og vurdering
 - skal følge opp handlingsplan besluttet av instituttleder
 - skriver emnerapport
- Studieprogramleder
 - leder studieprogramrådet og rapporterer til ansvarlig linjeleder
 - skal bidra til å utvikle læringsmiljø og faglig og pedagogisk kvalitet i studieprogrammet
 - skal utføre oppgavene i samarbeid med dekan, instituttleder, emneansvarlige, faglærere og studenter
 - skal skrive studieprogramrapporten som inngår i kvalitetsmeldingsprosessen
- Studieprogramråd
 - gir råd i arbeidet med utvikling av kvaliteten i studieprogrammet
 - skal bestå av studenter, vitenskapelig ansatte og administrativt ansatte
 - skal ha ekstern representasjon eller sørge for innspill fra eksterne aktører
- Instituttleder
 - skal se til at kvalitetssikringen av instituttets emner gjennomføres i henhold til kravene, dokumenteres og inngår i den årlige kvalitetsmeldingsprosessen
 - skal vedta og følge opp handlingsplaner for studiekvalitet
 - skal rapportere til fakultetet

¹ <https://innsida.ntnu.no/wiki/-/wiki/Norsk/Kvalitetssystem+for+utdanning>

Utdanningsutvalget på instituttet som behandler saker knyttet til studiekvalitet. Utvalget ledes av nestleder for grunntidning Mari Nygård, og studieprogramlederne og nestleder for EVU er medlemmer.

3.2. Rapportering for studieåret 2017/18

Studenttilbakemeldinger kan skje på mange måter, men referansegrupper er mest vanlig. Emneansvarlig skal skrive emnerapporter basert på studenttilbakemeldinger og andre inntrykk. Det er en utfordring at mange emneansvarlige ikke leverer emnerapport. For studieåret 2017/18 ble det levert 144 emnerapporter for til sammen 379 emner. Manglende emnerapporter gjør det krevende for studieprogramlederne å få oversikt og skrive studieprogramrapport, spesielt for de store studieprogrammene som går på tvers av mange fagseksjoner. Studieprogramlederne leser emnerapportene og bygger studieprogramrapportene på disse og andre inntrykk. Emnerapportene er også viktig for informasjonsoverføring og kvalitetsutvikling i emnene.

Studieprogramrapportene inkluderer vurderinger av helhet og sammenheng i programmene, beskrivelse av tiltak for økt kvalitet som er gjennomført og forslag til nye tiltak. De skal diskuteres i studieprogramrådene, men leveres av studieprogramleder og ikke av -rådene. Alle studieprogramrådene er operative, men det er noe krevende å finne rollen til disse og få dem til å fungere godt i arbeidet med kvalitetsutvikling.

Et par eksempler på prioriterte tiltak i studieprogramrapportene er vurdering av tilbud av valgbare emner for grunnskolelærerutdanning 1-7 og gjennomgang av alle elementer knyttet til fellesundervisning og felles temadager i profesjonsfaget i lektorutdanningen 8-13.

Studieprogramrapportene ble lagt fram for Ledermøtet 10.12.2018. Det ble gitt flere kommentarer og tilbakemeldinger. De vil også bli diskutert i Utdanningsutvalget. Dette er den viktigste tilbakemeldingen til studieprogramlederne og -rådene.

Instituttets innspill til fakultetet nevner blant annet utfordringer for bachelorutdanningen i yrkesfaglærerutdanning. Dette programmet var i utgangspunktet en felles grad mellom NTNU og HiST, der NTNU ga profesjonsdelen av studiet og Avdeling for teknologi og Avdeling for sosial- og helsefag på HiST ga yrkesfagene. Etter fusjonen er de gamle HiST-miljøene spredt på en rekke fakulteter og institutter. Det er nå hele 11 ulike institutter, i tillegg til ILU, som gir emner i dette programmet. Instituttene er på 5 fakulteter. Det har vært og er fremdeles utfordringer knyttet til samhandling og kommunikasjon med de samarbeidende parter i programmet. Det har vært krevende å sikre at de ulike instituttene legger tilstrekkelig ressurser i emnene, og noen institutter har forsøkt å legge ned emner. Rektor har sikret at det ikke har skjedd. Samtidig har Rektor fjernet den sentrale finansieringen av koordineringen som er nødvendig for programmet og av markedsføringen som synes nødvendig for å rekruttere tilstrekkelig studenter. Dette er arbeid som gjøres fra ILU som også har studieprogramledelsen. For å bidra til bedre styring av programmet er det opprettet en egen styringsgruppe som består av prodekanene på de involverte fakultetene og instituttleder på ILU, og ledes av prodekan på SU-fakultetet. Foreløpig ser det ut som at de andre fakultetene ikke er villige til å være med å finansiere koordineringen av programmet.

Denne situasjonen ser så langt ikke ut til å ha påvirket kvaliteten i programmet for studentene.

Innspillet til fakultetet omhandler også reakkrediseringsprosessen som har foregått i forbindelse med studieplanarbeidet høsten 2018. Overordnet er ILUs vurdering at den systematiske gjennomgangen av studieprogrammene i forbindelse med reakkrediteringen har bidratt til at fagmiljøene har fått større bevissthet om hvordan nivå og innhold i emnene og studieprogrammene er beskrevet i studieplanene. For enkelte programmer er det gjort endringer i studieplanen for 2019–2020 som ILU mener vil styrke kvaliteten i utdanningene. Men ILU mener også at omfanget av det administrative arbeidet med å dokumentere reakkrediteringen ikke står i forhold til hva instituttet får ut av prosessen i form av faglig utvikling og økt kvalitet i studieprogrammene. Spesielt gjelder dette for lektorutdanningen 8-13 fordi instituttet har fått ulike bestillinger fra ulike hold.

3.3. Periodiske evalueringer

Et av virkemidlene i NTNUs kvalitetssystem for utdanning er periodisk evaluering, som skal vurdere kvaliteten i studieprogrammene i et strategisk og mer eksternt perspektiv enn i de årlige vurderingene. Periodisk evaluering skal gjennomføres hvert 5. studieår. Ifølge NTNUs kvalitetssystem skal evalueringen gi ledelsen grunnlag for å vurdere om studieprogrammet skal videreføres som det er, endres eller legges ned.

I 2018 er det gjennomført en evaluering av PPU og FPPU for allmenne fag og yrkesfag. Evalueringen ble ledet av Torbjørn Lund, UiT Norges arktiske universitet. Utvalget fikk et bredt mandat. Rapporten har flere forslag til utvikling av programmene, både kortsiktige og langsiktige tiltak. Flere av forslagene vil kreve mer koordinering i programmet. Rapporten ble presentert av studieprogramleder for ledermøtet på ILU 14.01.2019, og den vil bli diskutert i Utdanningsutvalget.

ILU lagde i 2017 en rulleringsplan for periodiske evalueringer frem til 2024. Studieprogrammer som har virket lenge og som ikke har vært gjennom en omfattende evaluering på lang tid vil evalueres først. For nyere studieprogrammer planlegges periodisk evaluering i samme år som det første studentkullet fullfører studiet. Evaluering av yrkesfaglærerutdanningen var planlagt startet i 2018, men på grunn av utfordringene med organiseringen av programmet er dette blitt utsatt.

Studieprogram	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024
<i>PPU, FPPU-A, FPPU-Y</i>	X			X			
<i>Yrkesfaglærerutdanning</i>	X					X	
<i>Arkiv- og samlingsforvaltning</i>		X					X
<i>Skoleutvikling og utdanningsledelse</i>				X			
<i>MGLU 1–7</i>					X		
<i>MGLU 5–10</i>					X		

3.4. Videre oppfølging

Den viktigste oppfølgingen gjøres i fagmiljøene og studieprogramrådene og av studieprogramlederne og emneansvarlige. Det er gitt tilbakemeldinger og synspunkter fra ledermøtet på ILU, og det videre arbeidet vil bli behandlet i Utdanningsutvalget og studieprogramrådene. Den årlige samlingen med fagseksjonslederne og studieprogramlederne i juni vil handle om handlingsplanene på utdanningsområdet, inkludert spørsmålet om obligatorikk.

Handlingsplanene på utdanningsområdet for ILU, vedtatt av styret 06.12.2018 (ILU 20/18), er i tråd med det som har framkommet i kvalitetsarbeidet. For eksempel inngår «Gjennomgå og videreutvikle organisering av og innhold i fellesundervisningen ved 5LU, PPU, GLU 1-7, GLU 5-10 og YFL, og tydeliggjøre forholdet mellom fag, fagdidaktikk, pedagogikk og praksis, for å underbygge helhet og sammenheng i studieprogrammene» i handlingsplanene, som er knyttet til flere av forslagene om tiltak i evalueringen av PPU/FPPU. I tillegg inkluderer handlingsplanene en rekke mer framoverskuende tiltak enn det som er meningen skal framkomme i det løpende arbeidet i kvalitetssystemet, for eksempel arbeid med fagportefølje og studieprogramportefølje.

Notat

Til: Fakultet for samfunns- og utdanningsvitenskap

Kopi til:

Fra: Institutt for lærerutdanning

Innspill til fakultetets kvalitetsmelding for utdanning 2017–2018 fra Institutt for lærerutdanning

Vi viser til fakultetets bestilling til instituttene om innspill til fakultetets kvalitetsmelding for utdanning for studieåret 2017–2018. Institutt for lærerutdanning har drøftet punktene i fakultetets bestilling og sender innspillene våre med dette notatet.

Instituttets erfaringer fra arbeidet med reakkrediteringsprosessen

Som ledd i reakkrediteringsprosessen har ILU vurdert hvorvidt våre studietilbud oppfyller kravene i de relevante leddene i § 2-2 og § 2-3 i studietilsynsforskriften. Resultatet av disse vurderingene er meldt inn i tabellform i forbindelse med studieplanarbeidet for studieåret 2019–2020. Kartlegging av kompetansen i fagmiljøene knyttet til studietilbudene ved ILU ferdigstilles i løpet av januar 2019. Arbeidet med reakkreditering av studietilbudene bygger på arbeidet som ble gjennomført høsten 2017 (jf. sak 2017/28136) og i forbindelse med oppretting av de femårige grunnskolelærerutdanningene høsten 2016 (sak 2015/20015).

Overordnet har den systematiske gjennomgangen av studieprogrammene i forbindelse med reakkrediteringen bidratt til at fagmiljøene har fått større bevissthet om hvordan nivå og innhold i emnene og studieprogrammene er beskrevet i studieplanene. Reakkrediteringsprosessen har gitt instituttet en anledning til å vurdere kritisk beskrivelsene av læringsutbyttet i studieprogrammene og hvordan studienes innhold, oppbygning, lærings- og vurderingsformer er tilpasset læringsutbyttet i studieprogrammene. For enkelte programmer er det gjort endringer i studieplanen for 2019–2020 som vi mener vil styrke kvaliteten i utdanningene.

For ILU har det vært viktig å sørge for at omfanget av det administrative arbeidet med å dokumentere reakkrediteringen står i forhold til hva instituttet får ut av prosessen i form av faglig utvikling og økt kvalitet i studieprogrammene. En sentral vurdering har vært å finne det riktige detaljeringsnivået i dokumentasjonen. Prosessen ved NTNU har dessuten vært preget av at det ble gitt ulike bestillinger fra ulike hold ved NTNU, noe som førte til at det lenge var uklart hva, til hvem

Postadresse	Org.nr. 974 767 880	Besøksadresse	Telefon	Saksbehandler
7491 TRONDHEIM	E-post: postmottak@su.ntnu.no		+47 73 59 04 00	Charlotte Gaertner
	http://www.ntnu.no		Telefaks +47	Tlf: +47 73 59 19 12

og til hvilke frister instituttet skulle rapportere i prosessen. Spesielt gjelder det for rapporteringen som gjelder femårig lektorutdanning 8–13, der ILU forholdt seg til ulike fakulteter med ulike og til dels uklare forventninger til hva profesjonsfaget skulle levere i reakkrediteringsprosessen. For fremtiden håper vi at nivå 1, nivå 2 og forvaltningsutvalg kan koordinere sine bestillinger til instituttene bedre og gi mer enhetlig informasjon om prosessen.

Tiltak for å bedre studentenes psykososiale læringsmiljø

Tiltak som ILU har arbeidet med i 2017–2018:

- Samarbeid med studentdemokratiet og studentforeningene om faglig-sosiale arrangement som møtearenaer for lærerstudenter, for eksempel oppstartsarrangement i grunnskolelærerutdanningene.
- Innført årlig karrieredag for lærerstudenter.
- Etablering av campus Kalvskinnet som en levende og attraktiv campus for lærerstudentene.
- Stimulere til økt bruk av læringsassistenter i undervisningen for å kunne gi mer seminarundervisning og støttet gruppearbeid.
- Utforme områdeemne for lærer- og lektorutdanning for å bidra til større fellesskap og koherens på tvers av studieprogrammene.
- I treårig yrkesfaglærerutdanning brukes alternative læringsarenaer aktivt for å skape et faglig fellesskap i studentgruppen, for eksempel uteskole, ekskursjoner i nærområdet og samarbeid med bedrifter og opplæringskontor.
- Tildelt interne midler til prosjekter i fagmiljøene for utvikling av kvalitet i grunnutdanningene.
- Startet arbeidet med å utforme felles retningslinjer for veiledning og vurdering av masteroppgaver ved ILU.

ILUs største utfordringer i studieprogrammene og utdanningsområdet for øvrig

Bachelor yrkesfaglærerutdanning 8–13 har foreslått omfattende endringer i studieplanen for 2019–2020. Programmet har utfordringer knyttet til rekruttering og til samhandling og kommunikasjon med de samarbeidende enhetene i programmet. Omorganiseringen ved NTNU i 2017 har bidratt til å gjøre samarbeidsrelasjonene mer komplekse, ettersom instituttene som leverer emner inn i programmet nå er spredt på fem ulike fakulteter. I løpet av 2019 er det plan om å gjennomføre en større evaluering av programmet, der vi forventer at disse utfordringene vil bli viktige temaer.

De ettårige praktisk-pedagogiske utdanningene får nytt opptakskrav om mastergrad fra 2019. Basert på den historiske inntakskvaliteten i programmene, forventer vi at denne endringen vil føre til en svakere rekruttering til programmene i 2019 og årene framover. For å møte denne endringen, tilbyr vi fra 2019 psykologi og norsk som andrespråk som fag i PPU. Vi vil vurdere øvrige tiltak når vi har mer kunnskap om hvilke utslag endringen i opptakskravet gir.

De femårige grunnskolelærerutdanningene hadde første opptak høsten 2017, og de første studentene starter med syklus 2 (masterdelen av studiet) høsten 2020. Fram til da og påfølgende studieår skal instituttet være rustet til å veilede opp mot 300 masterstudenter. Det kan bli en utfordring når et stort antall ansatte skal gå inn som veiledere på masternivå, og for ILU blir det viktig å bygge veilederkompetanse og en felles forståelse av sjanger og krav, både innenfor og på tvers av fagene.

Porteføljen av videreutdanninger for lærere ved ILU er forventet å øke i årene som kommer. I 2019 opprettes to nye masterutdanninger som erfaringsbaserte videreutdanninger, Master i skoleutvikling og utdanningsledelse og Erfaringsbasert master – lærerspesialist, med fem studieretninger. Vi forventer at innføring av grunnskolelærerutdanning på masternivå vil føre til økt etterspørsel av masterutdanninger for lærere, og har satt i gang et arbeid for å vurdere hvordan porteføljen av toårige masterutdanninger ved ILU kan tilpasses for å møte endringer i opptaksgrunnlaget som følge av femårig grunnskolelærerutdanning.

Tiltak innenfor handlingsplanen for 2018–2021 som SU bør prioritere for å utvikle utdanningskvaliteten

ILU foreslår følgende tiltak ved SU-fakultetet:

- Tilby støtteordninger for ansatte som ønsker å søke om å bli merittert underviser.
- Utforme støtteordninger som kan stimulere til økt samarbeid med arbeidsliv og praksisfelt.
- Fortsette arbeidet med å utvikle studieprogramlederrollen.

Tiltak som rektor bør prioritere for å utvikle utdanningskvaliteten

I NTNUs strategi er «aktiviserende og varierte lærings- og vurderingsformer» en av målsettingene for strategiområdet utdanning og læringsmiljø. Støttesystemene som fagmiljøene har tilgjengelig legger imidlertid ikke godt nok til rette for ulike former for undervisning, læring og vurdering. Vi erfarer at studenter og faglærere fremdeles mener at Blackboard er vanskelig tilgjengelig og dermed lite egnet som læringsstøttesystem ved NTNU, og Inspira som system for digital vurdering har også klare begrensninger. ILU ønsker at rektor arbeider for å få på plass støttesystemer som legger bedre til rette for varierte lærings- og vurderingsformer enn dagens systemer gjør.

Med vennlig hilsen

Mari Nygård
nestleder grunnutdanning

Charlotte Gaertner
rådgiver

PERIODISK EVALUERING

Praktisk-pedagogisk utdanning (PPU, FPPU-A, FPPU-Y)

5.12.2018

Innhold

1	Oppsummering	2
2	Nøkkelinformasjon.....	3
2.1	Undervisningstilbud	3
2.2	Struktur og organisering	4
2.3	Studieplasser, søknadstall og kandidatproduksjon.....	5
3	Utvalgte kvalitetsområder	9
4	Evalueringspanelets sammensetning	10
5	Metodikk for evalueringen	11
5.1	Arbeidsform	11
5.2	Datagrunnlag for evalueringen	11
6	Analyser	13
6.1	Samfunns- og arbeidslivsrelevans.....	13
6.2	Læringsmiljø.....	14
6.3	Rekruttering	16
6.4	Programdesign	18
6.5	Fagmiljø og kobling til forskning	19
7	Anbefalinger.....	21
7.1	Forslag til kortsiktige utviklingstiltak (1–2 år).....	21
7.2	Forslag til langsiktige utviklingstiltak (3–5 år).....	21
8	Konklusjon.....	23

1 Oppsummering

Den periodiske evalueringen av de praktisk-pedagogiske utdanningene ved NTNU ble gjennomført i perioden 10. april–5. desember 2018. I arbeidet har evalueringspanelet drøftet et sett med problemstillinger gitt i mandatet for evalueringen og foreslått tiltak innenfor fem ulike kvalitetsområder:

- Programmenes samfunns- og arbeidslivsrelevans
- Læringsmiljø
- Rekruttering til studieprogrammene
- Programdesign
- Fagmiljø og forskningskobling

Hovedkonklusjonen i rapporten er at evalueringspanelet anbefaler å videreføre alle de tre studieprogrammene PPU, FPPU-A og FPPU-Y. Samtidig har evalueringen identifisert noen utfordringer i studieprogrammene knyttet til de fem kvalitetsområdene. Ingen av utfordringene framstår som alvorlige trusler mot studiekvaliteten, men evalueringspanelet foreslår et sett med tiltak som vi mener kan bidra til å styrke kvaliteten i studieprogrammene.

2 Nøkkelinformasjon

Evalueringen tar for seg tre praktisk-pedagogiske utdanninger som tilbys ved NTNU:

- Praktisk-pedagogisk utdanning, heltid (PPU)
- Fleksibel PPU for allmennfag (FPPU-A)
- Fleksibel PPU for yrkesfag (FPPU-Y)

Praktisk-pedagogisk utdanning er en ettårig lærerutdanning som bygger på en allerede fullført utdanning. PPU og FPPU-A bygger på høyere utdanning med relevante fag som gir undervisningskompetanse i skolen¹. FPPU-Y bygger på relevant profesjonsrettet bachelorgrad eller fag-/svennebrev sammen med to års yrkesteoritisk utdanning, og relevant yrkespraksis². Studieprogrammene er på 60 studiepoeng. PPU undervises som heltidsstudium, mens FPPU-A og FPPU-Y undervises som deltidsstudium over to år.

Studieprogrammene er organisert under Fakultet for samfunns- og utdanningsvitenskap ved NTNU.

2.1 Undervisningstilbud

2.1.1 PPU for yrkesfag

Fleksibel PPU for yrkesfag tilbys for studenter med utdanninger som er relevante for alle yrkesfaglige utdanningsprogrammer i den videregående opplæringen. Undervisningen i yrkesdidaktikk er felles for alle studenter, uavhengig av hvilken yrkesfaglig bakgrunn studentene har.

2.1.2 PPU for allmennfag

I praktisk-pedagogisk utdanning for allmennfag gis følgende undervisningstilbud studieåret 2018/2019:

Praktisk-pedagogisk utdanning, heltid:

- Biologi
- Drama og teater
- Engelsk
- Film og medieproduksjon
- Kunst, håndverk og formgivingsfag
- Fremmedspråk (fransk, spansk, tysk)
- Fysikk
- Geografi
- Historie
- Kjemi
- Kroppsøving og idrett
- Matematikk
- Musikk
- Norsk
- Religions- og etikkfag
- Samfunnskunnskap
- Utøvende musikk (tilbys i samarbeid med Institutt for musikk)

¹ Forskrift om rammeplan for praktisk-pedagogisk utdanning, <https://lovdata.no/SF/forskrift/2015-12-21-1771>

² Forskrift om rammeplan for praktisk-pedagogisk utdanning for yrkesfag for trinn 8–13, <https://lovdata.no/SF/forskrift/2013-03-18-289>

Fleksibel PPU for allmennfag:

- Biologi
- Engelsk
- Fremmedspråk (fransk, spansk, tysk)
- Fysikk
- Geografi
- Historie
- Kjemi
- Kroppsøving og idrett
- Matematikk
- Norsk
- Samfunnskunnskap
- Utøvende musikk (tilbys i samarbeid med Institutt for musikk)

2.2 Struktur og organisering

2.2.1 Studiets oppbygning

Utdanningene består av emner i pedagogikk (30 studiepoeng), emner i fag- eller yrkesdidaktikk (30 studiepoeng) og praksis i skolen (100 timer). Praksisundervisningen gir ikke uttelling i studiepoeng.

Heltidsutdanningen (PPU) veksler mellom campusundervisning og praksisundervisning.

Praksisundervisningen er fordelt på 6 uker i høstsemesteret og 8 uker i vårsemesteret. Praksis gjennomføres ved ungdomsskoler og videregående skoler i Trondheim og omegn.

Deltidsutdanningene (FPPU-A og FPPU-Y) er samlingsbaserte med tre samlinger per semester.

Studenten avtaler selv gjennomføringen av praksisundervisning med praksisskoler i sitt nærrområde.

Praksisundervisningen i deltidsutdanningene er dermed ikke organisert i faste perioder, men spredt i studieløpet etter avtale mellom student og praksissted, primært i 2. og 3. semester.

2.2.2 Undervisning og læringsaktiviteter

Studiet er designet med helhet og sammenheng mellom pedagogikk og fagdidaktikk og campus- og praksisundervisning som en viktig målsetting.

Studiet legger vekt på tre sentrale områder: Elevens læring og danning, lærerens læring og profesjonalitet og skolen i samfunnet og samfunnsmandatet. Dette er gjennomgående perspektiver i pedagogikk, fagdidaktikk og praksis. Studieåret er delt inn i tre perioder med campusundervisning før og etter praksis. Hver campusperiode er innrettet mot et overordnet tema. Innholdet i studiet kan dermed framstilles som en matrise (figur 1) som viser hvordan sentrale begreper fra læringsutbyttet i pedagogikk, fagdidaktikk og praksis vektlegges gjennom året.

Figur 1 Gjennomgående perspektiver og tema i undervisningen

Over-ordnede tema Gjennomgående perspektiver	A Elevens læring og dannelse	B Lærerens læring og profesjonalitet	C Skolen i samfunnet og samfunnsmandatet
Campusperiode 1 Kompetanse for undervisning 4 uker	-Læring og utvikling -Motivasjon	-Planlegging, strukturering og gjennomføring av undervisning -Kommunikasjon -Profesjonsetikk	-Skolens verdigrunnlag -Lov- og planverk -Læreplaner
Campusperiode 2 Kultur for læring 4+5 uker	-Tilpasset opplæring Inkluderende læringsmiljø -Sosialisering -Ulikhet, mangfold og likeverd	-Variert opplæring -Ledelse -Vurdering -Fagenes egenart -FoU - teori og metode	-Demokrati -Skolen som organisasjon, rammebetingelser og styringsstruktur -Utdanningshistorie -Ungdomskultur -Global påvirkning
Campusperiode 3 Utvikling og samarbeid 3 uker	-Kritisk refleksjon over læring, utvikling og dannelse	-FoU - analyse og tolkning -Kritisk refleksjon over egen praksis	-Endring og utvikling i skolen -Profesjonelt samarbeid

Den praktisk-pedagogiske utdanningen etterstreber helhet og sammenheng mellom fagstudier, pedagogikk, fagdidaktikk og praksisopplæringen. Praksisfeltet er en viktig læringsarena, og det legges vekt på å synliggjøre sammenhenger mellom erfaringene studenten gjør i praksis og teorien som inngår i studiet. Undervisningen kjennetegnes av nært lærer- og studentsamarbeid, praksisnære og profesjonsrelevante arbeidsoppgaver og tett oppfølging av studentene. Undervisnings- og læringsformer i studiet omfatter forelesninger, seminarer, praktiske øvelser, veiledning, FoU-prosjekt i gruppe og veiledet undervisningspraksis. Gjennom de ulike aktivitetene får studentene erfaringer med varierte arbeidsmetoder, læringsarenaer, læremidler og uttrykksformer.

2.3 Studieplasser, søknadstall og kandidatproduksjon

2.3.1 Studieplasser

Siden 2013 har antall studieplasser på den praktisk-pedagogiske utdanningen vært stabil, med 105 studieplasser på deltidsstudiet og 135 studieplasser på heltidsstudiet. I 2016 fikk NTNU tildelt midler til 30 ekstra studieplasser³ som del av regjeringens særskilte tiltakspakke for økt sysselsetting. Disse studieplassene ble fordelt til FPPU, og ble videreført i 2017 og 2018. Utviklingen i antall studieplasser i perioden 2013–2018 er framstilt i tabell 1.

³ Foreløpig tildelingsbrev - statsbudsjettet 2016, kap 260 post 50 - fordeling av studieplasser til PPU (ref. 2015/16584)

Tabell 1 Antall studieplasser 2013–2018

	2013	2014	2015	2016	2017	2018
PPU	135	135	135	135	135	135
FPPU-A/Y	105	105	105	135	135	135
sum	240	240	240	270	270	270

2.3.2 Søknads- og opptakstall

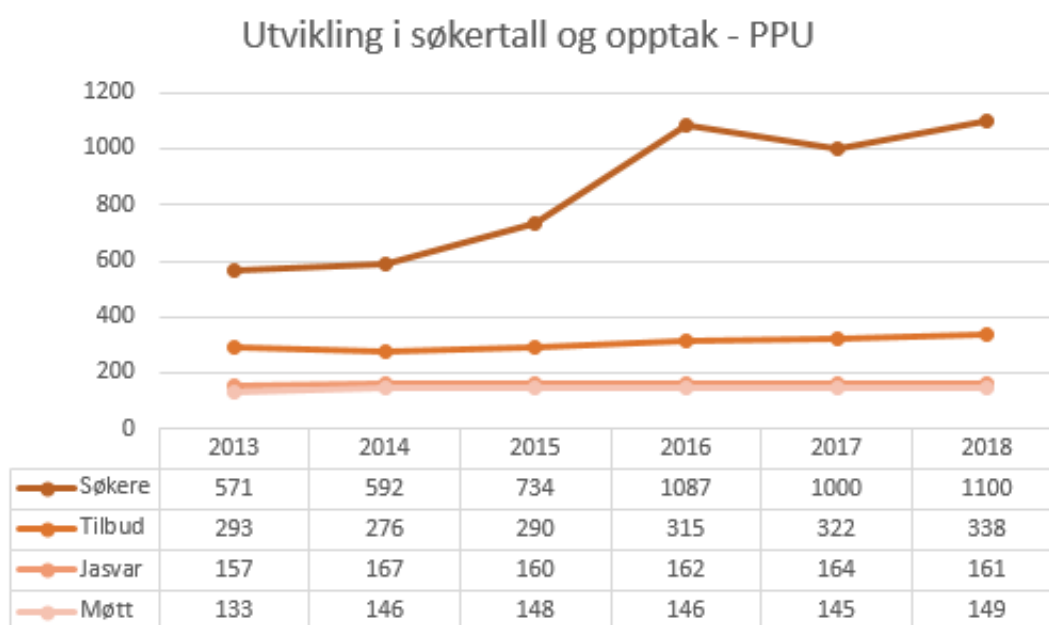
Det har vært en betydelig økning i antall studiesøkere på alle tre programmer siden 2013, med en særlig markant økning i 2016. Denne økningen kom samme år som det ble kjent at det ville bli innført krav om masterutdanning for opptak til PPU for allmennfag og det ble fordelt ekstra studieplasser til institusjonene gjennom regjeringens tiltakspakke for økt sysselsetting. I 2017 gikk antall søkere ned sammenlignet med 2016 for begge tilbudene innenfor allmenne fag (PPU og FPPU-A) noe ned, men i 2018 var det igjen rekordhøy søknad til alle de tre studietilbudene.

Den markante økningen i antall studiesøkere til PPU for allmenne fag i 2016 settes gjerne i sammenheng med varslingen om innføring av masterutdanning som opptakskrav til disse utdanningen. Tilfanget av søknader til FPPU-Y har også økt betydelig de siste tre årene, særlig i 2016 og i 2018, selv om dette studiet ikke er omfattet av kravet om masterutdanning. Siden 2016 har det imidlertid vært nødvendig å gi forholdsmessig flere tilbud om opptak enn tidligere for å fylle opp studieplassene, både på PPU for allmenne fag (PPU og FPPU-A) og på PPU for yrkesfag (FPPU-Y).

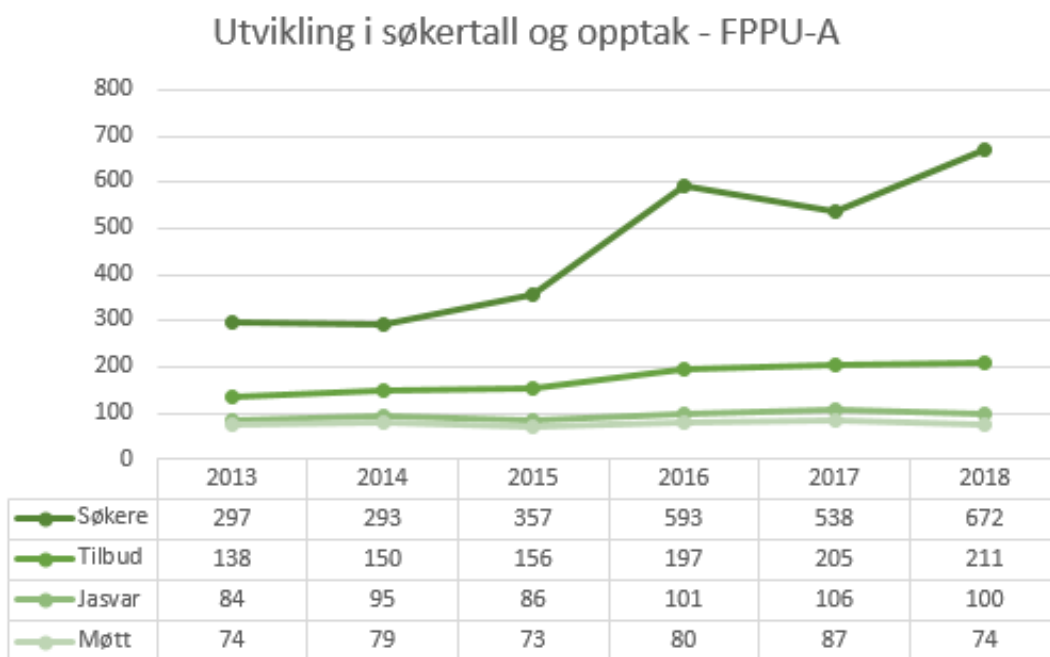
Antall studenter som møtte til studiestart har vært på linje med samlet antall studieplasser siden 2013. Det vært gjort overbooking på studiene for å veie opp for frafall.

Utviklingen i søknads- og opptakstall for de tre studieprogrammene er framstilt grafisk under i figur 2–4.

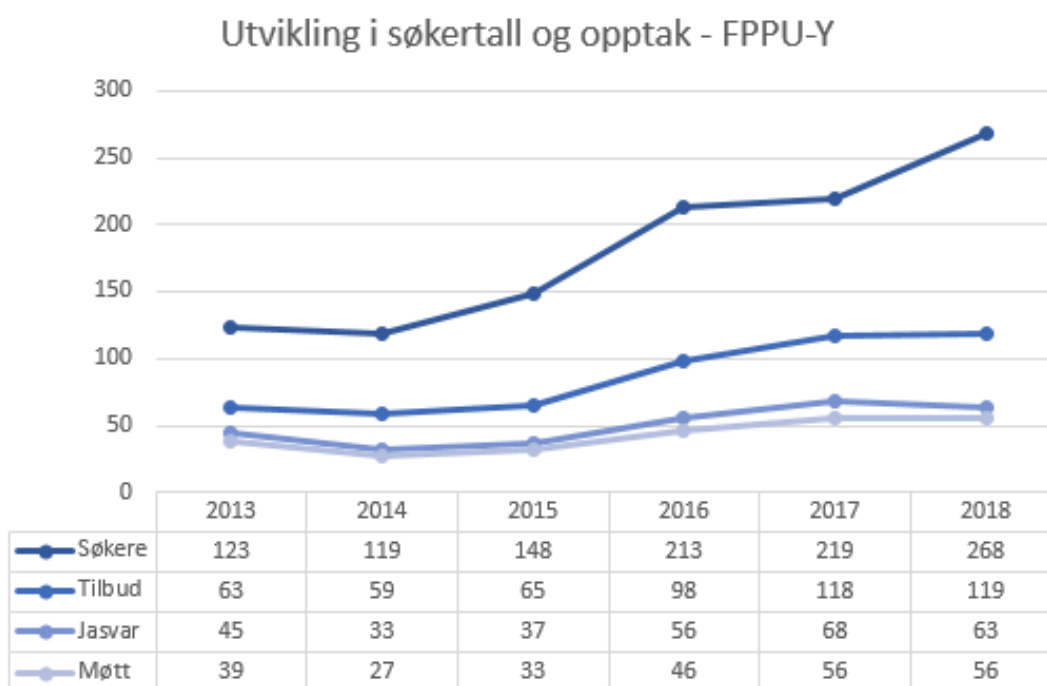
Figur 2 Utvikling i søknads- og opptakstall 2013–2018 — PPU

Figur 3 Utvikling i søknads- og opptakstall 2013–2018 — FPPU-A

Figur 4 Utvikling i søknads- og opptakstall 2013–2018 — FPPU-Y

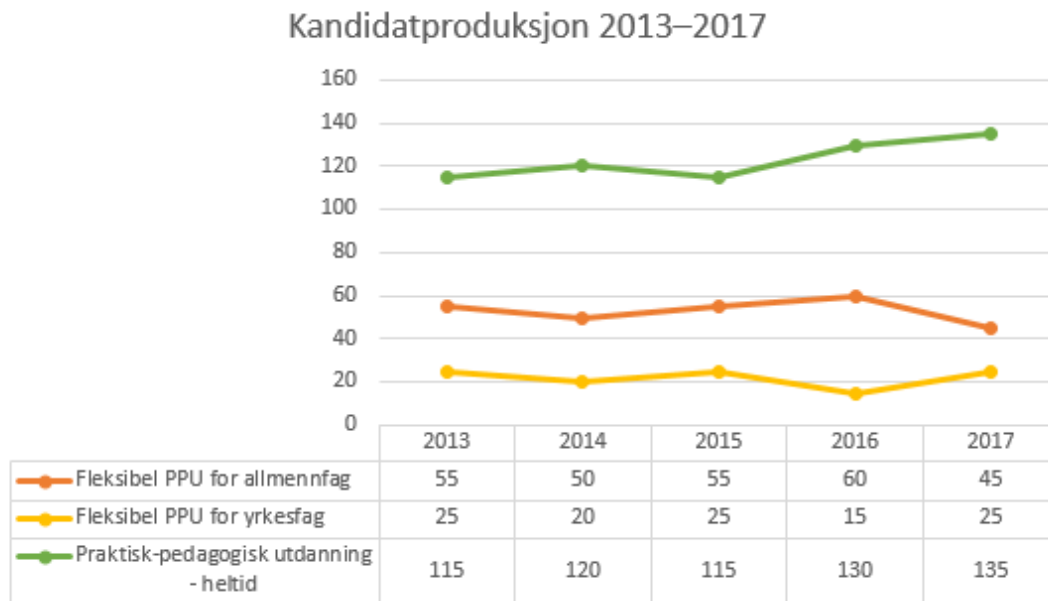

2.3.3 Kandidatproduksjon

Frafallet i studieprogrammene varierer noe mellom heltidsutdanningen og deltidsutdanningen. Frafallet i PPU ligger i gjennomsnitt for perioden 2013–2017 rett over 20 %, og er dermed relativt lavt sammenlignet med andre studietilbud ved NTNU. Frafallet i FPPU ligger noe høyere, med et

gjennomsnitt på ca. 29 % i samme periode. Antall kandidater i denne perioden har vært relativt stabil, men variasjonen i antall kandidater er prosentvis størst for FPPU-Y. For PPU har det vært en tydelig økning i antall kandidater fra 115 i 2013 til 135 i 2017, mens kandidattallene for deltidsutdanningen de siste årene har variert mer i begge retninger. Totalt antall kandidater for de tre programmene er imidlertid stabilt, med 190 kandidater i 2014, 195 kandidater i 2013 og 2015 og 205 kandidater i 2016 og 2017. Utviklingen i kandidatproduksjonen i de tre programmene er framstilt grafisk i figur 5.

Figur 5 Utvikling i antall kandidater 2013–2017

3 Utvalgte kvalitetsområder

Evalueringen har primært vært rettet mot to kvalitetsområder: Studieprogrammernes samfunns- og arbeidslivsrelevans og studentenes læringsmiljø. Studieprogrammernes samfunns- og arbeidslivsrelevans ble valgt som kvalitetsområde på bakgrunn av den forestående endringen i opptakskravene til utdanningene og de omfattende endringene i skolen siden programmet sist gang ble evaluert. Læringsmiljø ble valgt som kvalitetsområdet ettersom den samlingsbaserte strukturen i FPPU og de lange praksisperiodene i studieprogrammene kan føre til særlige utfordringer knyttet til studentenes læringsmiljø. Utdanningenes arbeidslivsrelevans og kunnskapsbasert utvikling av læringsmiljøet er dessuten strategiske utviklingsmål i Fakultet for samfunns- og utdanningsvitenskaps strategi for 2018–2025, Kunnskap for et bedre samfunn. Videre ble det i evalueringspaneletts mandat reist problemstillinger knyttet til rekruttering, programdesign og forskningskobling i programmene.

Mandatet for evalueringen reiste følgende problemstillinger knyttet til de utvalgte kvalitetsområdene:

Samfunns- og arbeidslivsrelevans

- I hvor stor grad knytter campusundervisningen i studieprogrammet seg mot relevante problemstillinger fra arbeidslivet?
- Hvor godt bidrar praksisstudiene til å forberede studentene til arbeidslivet?
- Hvor godt er utdanningen tilpasset samfunnets endringer?

Læringsmiljø

- Hvordan er læringsmiljøet ved programmet for de ulike studentgruppene?
- I hvor stor grad stimuleres studentene til faglig engasjement, selvstendighet og kreativitet?
- På hvilke måter medvirker studentene i utviklingen av kvaliteten på læringsaktiviteter og vurderingsformer i programmet?
- På hvilken måte klarer vi å innrette studieprogram slik at studentene oppfatter at de blir forberedt til å kunne utvikle seg som lærer?
- Hvordan kan vi tilrettelegge læringsmiljøet til FPPU-studentene?
- Hvordan fungerer felleselementer som del av studieprogrammet?

Rekruttering

- Hvilket grunnlag har vi for å ta imot endringer i rekruttering når det gjelder konsekvensene av masterkravet som innføres fra høst 2019?

Programdesign

- Dekker det samlede læringsutbyttet fra emnene de overordnede læringsutbyttebeskrivelsene for PPU/FPPU, og er læringsutbyttebeskrivelsene plassert til det mest hensiktsmessige emnet?
- Hvordan kan vi styrke kontakten med praksisfeltet og sikre kvaliteten i praksisstudiene for FPPU?

Fagmiljø og forskningskobling

- På hvilke måter er studieprogrammet forskningsbasert?

4 Evalueringspanelets sammensetning

Evalueringspanelet har bestått av ansatte ved Institutt for lærerutdanning, studenter ved praktisk-pedagogisk utdanning og eksterne representanter fra UH-sektoren og fra Trøndelag fylkeskommune. Panelet har hatt følgende sammensetning:

- Torbjørn Lund, UiT Norges arktiske universitet – leder for evalueringen
- Halvor Hoveid, Institutt for lærerutdanning (pedagogikk)
- Trond Risto Nilssen, Institutt for lærerutdanning (historie/historiedidaktikk)
- Juliette Boks-Vlemmix, Institutt for lærerutdanning (pedagogikk – studieprogramleder)
- Birgitte Lauvstad, Institutt for lærerutdanning (studieveileder)
- Terje Grytbak Wold, student PPU
- Magne Nervik, student FPPU
- Trond Hofstad, Trøndelag fylkeskommune (rektor på Strinda videregående skole)

5 Metodikk for evalueringen

5.1 Arbeidsform

Evalueringen ble gjennomført i perioden 10. april–5. desember 2018. Evalueringspanelet ble organisert i tre arbeidsgrupper med ansvar for hvert sitt kvalitetsområde. Datainnsamling, analyser og vurderinger ble i hovedsak gjennomført i disse gruppene. Gruppene ble satt sammen på følgende måte (gruppeleder er uthevet):

- Samfunns- og arbeidslivsrelevans: **Trond Risto Nilssen**, Trond Hofstad og Magne Nervik
- Læringsmiljø: **Juliette Boks-Vlemmix**, Torbjørn Lund, Terje Grytbak Wold
- Struktur og innhold: **Halvor Hoveid**, Torbjørn Lund, Birgitte Lauvstad, Juliette Boks-Vlemmix

Det ble holdt to felles halvdagsmøter og ett felles heldagsseminar i perioden:

- Oppstartsmøte 10. april: Gruppens mandat, organisering av arbeidet, tilgjengelige ressurser og framdriftsplan.
- Arbeidsmøte 8. juni: Status og arbeid i gruppene.
- Dagsseminar 14. september: Presentasjoner og drøfting av datagrunnlag og funn, arbeid med evalueringsrapporten.

Evalueringsrapporten ble ferdigstilt og overlevert til Institutt for lærerutdanning 5. desember 2018. Rapporten skal presenteres for instituttets ledermøte og programrådet for den praktisk-pedagogiske utdanning før den oversendes til Fakultet for samfunns- og utdanningsvitenskap.

5.2 Datagrunnlag for evalueringen

Evalueringen ble gjennomført med utgangspunkt i foreliggende planer, data fra NTNUs kvalitetssystem for utdanning og foreliggende data om opptaks- og kandidattall. I tillegg så evalueringspanelet behov for å gjennomføre ytterligere undersøkelser for å kunne belyse kvalitetsområdene samfunns- og arbeidslivsrelevans og læringsmiljø grundigere. Det ble derfor gjennomført tre undersøkelser i forbindelse med evalueringen; en undersøkelse blant tidligere studenter på PPU og femårig lektorutdanning ved NTNU for å belyse programmenes samfunns- og arbeidslivsrelevans, en undersøkelse om læringsmiljø blant studenter på fleksibel PPU i sitt andre studieår og en survey om læringsmiljø blant lærerutdannere i PPU.

5.2.1 Foreliggende datagrunnlag

Følgende foreliggende datagrunnlag ble benyttet i analysene:

- Gjeldende studieplaner for studieåret 2017/2018 med tilhørende emnebeskrivelser
- Programleders årlige evalueringer fra studieårene 2012/2013, 2013/2014, 2014/2015 og 2015/2016
- Referansegrupperapporter og emnerapporter fra utvalgte emner
- Rapporter fra studentundersøkelser gjennomført i 2015, 2016 og 2017
- Opptaks- og kandidattall fra NTNUs system for virksomhetsstyring, BEVISST
- Analyser av opptaksgrunnlaget til søkere til PPU heltid og deltid fra opptakene i 2017 og 2018
- Ressursregnskap for undervisningsressurser ved Institutt for lærerutdanning

Følgende rammeverk ligger til grunn for evalueringen:

- Forskrift om tilsyn med utdanningskvaliteten i høyere utdanning (studietilsynsforskriften)
- Forskrift om rammeplan for praktisk-pedagogisk utdanning
- Forskrift om rammeplan for praktisk-pedagogisk utdanning for yrkesfag for trinn 8–13

- Nasjonale retningslinjer for praktisk-pedagogisk utdanning – allmennfag
- Nasjonale retningslinjer for praktisk-pedagogisk utdanning for yrkesfag trinn 8–13

5.2.2 Evalueringspanelets egne undersøkelser

Undersøkelse om samfunns- og arbeidslivsrelevans

I regi av den periodiske evalueringen ble det gjort en undersøkelse av nyutdannede læreres meninger om problemstillingene knyttet til studieprogrammenes samfunns- og arbeidslivsrelevans, med mål om å identifisere utfordringer og foreslå tiltak som kan utvikle kvaliteten i det enkelte programmet. Undersøkelsen ble gjennomført ved fire videregående skoler i Trondheim i september 2018. 15 lærere ved de fire skolene ble intervjuet i grupper. Alle som ble intervjuet har fullført praktisk-pedagogisk utdanning ved NTNU.

Undersøkelse om læringsmiljø blant studenter ved fleksibel PPU

Evalueringspanelet gjennomførte en spørreundersøkelse om læringsmiljøet blant studentene i kull 2017–2019 ved fleksibel PPU. I løpet av tre samlingsdager i oktober 2018 (første samling i studentenes andre studieår) ble studentene bedt om å svare på tre åpne spørsmål, først individuelt og deretter i grupper på 3–6 studenter. Studentene ble bedt om å beskrive hva de oppfatter som studiets sterke og svake sider, og å komme med forslag til forbedring i studiet. I underkant av 1/3 av studentene svarte på den individuelle delen av undersøkelsen, og i alt 11 grupper diskuterte spørsmålene og ga tilbakemelding som gruppe.

Survey om læringsmiljø blant lærerutdannere ved PPU

Surveyen ble sendt på e-post til faglærere ved PPU heltid og fleksibel PPU. Respondentene ble bedt om å svare på spørsmål knyttet til fire ulike tema:

1. Læringsaktiviteter
2. I min undervisning
3. Vurdering
4. Felleselementene i utdanningen

21 faglærere svarte på undersøkelsen. Av disse underviser halvparten på flere studieløp, 5 underviser bare på PPU heltid, 5 underviser bare på fleksibel PPU og 1 underviser bare på FPPU-Y.

6 Analyser

6.1 Samfunns- og arbeidslivsrelevans.

Følgende spørsmål i evalueringens mandat er knyttet til studiets samfunns- og arbeidslivsrelevans:

- I hvor stor grad knytter campusundervisningen i studieprogrammet seg mot relevante problemstillinger fra arbeidslivet?
- Hvor godt bidrar praksisstudiene til å forberede studentene til arbeidslivet?
- Hvor godt er utdanningen tilpasset samfunnets endringer?

Spørsmålene fra mandatet er hovedsakelig rettet mot å skulle gi innsikt i studiets relevans for dagens og morgendagens læreryrke. Det innebærer blant annet å se hvordan teoretiske perspektiver møter den praktiske utøvelsen av læreryrket. Mer spesifikt er det første spørsmålet reist for å identifisere eventuelle områder i praksisfeltet som ikke gjenspeiles godt nok i campusundervisningen. Det er ikke et poeng i seg selv at lærerutdanningen skal gjenspeile praksis, snarere er det viktig at lærerutdanningen også skal vise vei for praksis, blant annet gjennom forskningen som gjøres ved universitetet. Likevel er det viktig at det er god transparens og mellom praksisfeltet og campusundervisning.

For å belyse spørsmålene knyttet til samfunns- og arbeidslivsrelevans, gjennomførte evalueringspanelet intervjuer med en gruppe lærere som har fullført PPU ved NTNU de siste 3–4 årene, og som nå arbeider som lærere i Trondheim. Svarene fra intervjuene peker i hovedsak på utfordringer knyttet til å skape god undervisning for mangfoldet av elever i skolen og behovet for tilpasset undervisning og/eller spesialundervisning. Mer spesifikt knyttes dette opp til endringer i elevmassen i retning av et større kulturelt, sosialt og språklig mangfold. Denne tilbakemeldingen fra kandidatene er i tråd med funn fra undersøkelsene som ble gjennomført blant studenter i avslutningen av PPU/FPPU i perioden 2015–2017, der arbeid med flerkulturalitet og tilpasset undervisning er to av områdene som fikk lav skåre i undersøkelsen.

En annen utfordring studentene peker på, er for liten oppmerksomhet mot den helhetlige lærerrollen. Det vi ser læreraktiviteter som går ut over selve undervisning, for eksempel elevsamtaler, kontaktlærerrollen og skole-hjem samarbeid. Også dette er i tråd med funn fra undersøkelsene i 2015–2017.

En tredje utfordring er at det er for liten grad brukes case og illustrasjoner fra praksis i den teoretiske undervisningen. Studentene peker på at teoretiske perspektiver er for liten grad kobles mot relevante problemstillinger fra klasserommet. Studentene er dessuten opptatt av å få kunnskap om vurdering og ulike vurderingsformer i studiet. Det femte og siste området som løftes frem, er liten oppmerksomhet mot ungdoms bruk av sosiale medier. Det har et stort fokus i skolen, men tas i mindre grad opp i utdanningen.

De fem områdene som er listet opp her kan sees på som relevante utfordringer for undervisning i pedagogikk og fagdidaktikk, men også som sentrale elementer for praksisstudiet. Det er likevel rimelig å plassere utvikling av en helhetlig forståelse av lærerrollen i praksisfeltet. Det forutsetter imidlertid at praksislærerne gjøres oppmerksomme på dette temaet og får tildelt en tydeligere rolle i studentveiledning mot en helhetlig forståelse av lærerrollen. Hvis undervisningen skal gjøres mer praksisrettet eller skape bedre forståelse av teoretiske perspektiver gjennom å illustrere hva disse betyr i et praktisk læreryrke, krever det også at faglærerne skaffer seg tilgang til praksis i en eller annen form. Dette kan for eksempel gjøres gjennom økt utveskling av erfaringer med praktikere eller å invitere praksislærere inn i campusundervisningen.

Vurdering er et felt som har fått en større oppmerksomhet i skolens praksis de seinere årene. Dette kommer for eksempel til uttrykk gjennom den økte oppmerksomheten i skolen mot formative vurdering og mulighetene som ligger i å anvende vurdering som en læringsfremmende faktor for elevers læring. Når de tidligere studentene etterlyser mer oppmerksomhet mot vurdering i studiet, kan det tolkes som et uttrykk for at de har oppdaget kompleksiteten i dette området i sine første år i skolen, og derfor etterspør mer grundig behandling av emnet i lærerutdanningen.

Oppmerksomhet mot sosiale medier er også en tidstypisk endring i skolen og i samfunnet for øvrig. Sosiale medier griper inn i en lærers hverdag i ulike former, både som læringsmulighet og som potensiell læringsforstyrrelse. Det kan sees på som et integrert område som kan tematiseres i både pedagogikk, fagdidaktikk og praksis.

Oppsummering – forslag til tiltak:

- Styrke temaene tilpasset opplæring og spesialundervisning, særlig knyttet til kulturell, sosialt og språklig mangfold, for eksempel gjennom presiseringer i studieplan og kompetansehevende tiltak i fagmiljøene.
- Styrke samarbeidet med praksisfeltet med mål om å tydeliggjøre praksisfeltets ansvar for å gi studentene forståelse av og innsikt i den helhetlige lærerrollen.
- Styrke campusundervisning om aktuell tematikk, for eksempel om tverrgående temaer i undervisningen, herunder vurdering og sosiale medier.

6.2 Læringsmiljø

Evalueringspanelet ble i mandatet bedt om å undersøke sju ulike spørsmål knyttet til læringsmiljøet i studieprogrammene. Spørsmålsstillingene kan grovt grupperes innenfor tre ulike temaer: og Tilrettelegging av læringsmiljøet for de ulike studentgruppene, studentmedvirkning og felleselementer i undervisningen. Disse temaene utgjør strukturen i denne delen av analysen.

Ettersom de tilgjengelige referansegrupperapportene, emnerapportene og årlige kvalitetsmeldingene til dels mangler og gir begrenset informasjon om læringsmiljøet i programmene, fant evalueringspanelet at det var nødvendig å gjennomføre egne undersøkelser som kan gi et bredere grunnlag for å vurdere læringsmiljøet i programmene. Det ble gjennomført en undersøkelse blant studenter på FPPU og en undersøkelse blant faglærere i programmene. Den følgende analysen, oppsummeringen og forslagene til tiltak er primært basert på resultatene fra disse undersøkelsene.

6.2.1 Styrker og svakheter ved læringsmiljøet for ulike studentgrupper

To av spørsmålene i mandatet dreier seg om studentenes læringsmiljø i vid forstand:

- Hvordan er læringsmiljøet ved programmet for de ulike studentgruppene?
- Hvordan kan vi tilrettelegge læringsmiljøet til FPPU-studentene?

Studentenes læringsmiljø er et vidt begrep, og det er nødvendig å avgrense og konkretisere for å kunne si noe om læringsmiljøet i programmene innenfor evalueringskomiteens rammer. NTNUs læringsmiljøutvalg definerer studentenes læringsmiljø som de «fysiske, psykososiale, organisatoriske, digitale og pedagogiske kontekster der læring skjer, og som påvirker studenters læringsutbytte». I evalueringen har vi avgrenset studentenes læringsmiljø til noen utvalgte organisatoriske, digitale og pedagogiske forhold som kan påvirke studentenes læring. Utvalget er gjort med utgangspunkt i forhold ved læringsmiljøet som studentene selv har lagt vekt på i tilbakemeldingene de har gitt gjennom spørreundersøkelsen om læringsmiljø.

Forhold som studentene trekker fram som styrker ved læringsmiljøet, dreier seg hovedsakelig om organisatoriske og pedagogiske forhold. Flexibiliteten i FPPU, særlig når det gjelder organiseringen av praksis, trekkes fram som positivt. Videre oppgir studentene samarbeidslæring, for eksempel diskusjoner med medstudenter, gruppeoppgaver og tverrfaglig arbeid, som positivt for læringsmiljøet.

Svakhetene ved læringsmiljøet som studentene fremhever, er særlig knyttet til digitale og organisatoriske forhold. Det er en tydelig tilbakemelding at NTNUs digitale læringsplattform Blackboard er uoversiktlig og lite brukervennlig. Det nevnes også at faglærerne mangler kompetanse i å bruke Blackboard. Videre gir studentene tilbakemelding om sprikende informasjon fra forelesere og at informasjonen om praksis er uklar. Et tredje punkt som trekkes fram, er at vurderingsaktivitetene i studiet er for lite spredt i tid, og dermed skaper et for høyt arbeidspress i perioder.

Ut fra styrkene og svakhetene ved de digitale, organisatoriske og pedagogiske forholdene ved læringsmiljøet som studentene legger vekt på, er evalueringspaneletts inntrykk at læringsmiljøet i studiet jevnt over er tilfredsstillende. Imidlertid kan det ved relativt enkle grep gjøres forbedringer for å styrke informasjon og kommunikasjon i studiet og å gi en jevnere arbeidsbelastning for studentene gjennom studiet. Tiltak for å bevare og ytterligere styrke de forholdene som studentene trekker fram som positivt ved læringsmiljøet, kan også bidra til å styrke kvaliteten i studiet.

Oppsummering – forslag til tiltak:

- Styrke samarbeidslæring i studiet – bruke mer tid på diskusjon og refleksjon i grupper og mindre tid på forelesninger under samlingene («blended learning»).
- Iverksette tiltak for å styrke informasjon og kommunikasjon. For eksempel avklare spørsmål i plenum i starten og slutten av samling, sammen med studiekonsulent.
- Legge til rette for jevnere arbeidsbelastning for studentene i undervisningsplanleggingen.

6.2.2 Studentmedvirkning

- På hvilke måter medvirker studentene i utviklingen av kvaliteten på læringsaktiviteter og vurderingsformer i programmet?
- I hvor stor grad stimuleres studentene til faglig engasjement, selvstendighet og kreativitet?

Kvalitet i undervisningen blir drøftet og diskutert med studentene i referansegruppemøter, og studentene skriver en rapport som blir lagt ut i kvalitetsmeldingssystemet. Dette gir oftest ikke nok innblikk i medvirkning studentene har eller får på de ulike delene av undervisningen. I læringsmiljøundersøkelsen er faglærere på de ulike studieløp spurt om sin opplevelse og intensjon i relasjon til studentenes medvirkning i emnet. Faglærere opplever i høy grad at studentene ønsker å drøfte ulike læringsaktiviteter og det blir avsatt tid til slike drøftinger. Til halvparten av faglærere er det faglæreren som tar avgjørelse om hvilke læringsaktiviteter som anvendes i undervisningen.

Faglærere er stort sett enig om viktighet av at studentene vurderer lærings- og vurderingsformene som bli brukt og at det blir lyttet til de innspillene som kommer fra dem. Det kommer fram i kommentarfeltet at spørsmålet “om studentene har stor innflytelse” byr på tolkningsforskjeller. Her kommer det frem at vurdering som blir tolket som summativ vurdering og eksamensvurderingen, er fast lagt lenge på forhånd. Også det spredte resultat fra et annet spørsmål kan tyde på at det er ulike oppfatninger rundt hva vurdering er i forhold til denne undersøkelsen.

Faglærere angir at de i høy og størst grad bruker drøfting av dilemma og refleksjon i sin undervisning og at undervisningen bidrar til utvikling av studentens evne til kritisk tenkning. Studentene oppfattes som interessert i emnets egenart og engasjert og dette er noe faglærere jobber for.

Oppsummering – forslag til tiltak:

- Øke fagmiljøene og den enkelte faglærers bevissthet om studentmedvirkning knyttet til læringsaktiviteter og vurdering i studiet.

6.2.3 Felleselementer

- Hvordan fungerer felleselementer som del av studieprogrammet?

Hver undervisningsuke/samling i studieprogrammene er bygget opp over en relativt fast struktur. Undervisningsuka eller samlingen innledes med en felles forelesning om fagovergripende temaer. Intensjonen er at undervisningen i fagdidaktikk og pedagogikk senere i uka/samlingen skal bygge videre på temaene som ble tatt opp innledningsvis, og på den måten skal felleselementene bidra til å skape sammenheng mellom fagdidaktikk/yrkesdidaktikk og pedagogikk. I tillegg til de ukentlige fellesforelesningene, ligger det også andre felleselementer i utdanningen, for eksempel temadager om alternative læringsarenaer og forelesninger om praksis.

Om lag halvparten av faglærerne som svarte på undersøkelsen, oppgir at de bruker temaene fra fellesforelesningene aktivt i egen undervisning. Den andre halvparten oppgir at de i liten eller ingen grad tar opp temaer fra fellesforelesningene i sin undervisning. Imidlertid oppgir de færreste at de selv deltar i fellesforelesningene, noe som kan være en indikasjon på at ordningen ikke fungerer etter intensjonen. Til tross for at faglærerne i ulik grad forholder seg aktivt til tematikken fra fellesforelesningene, synes den overordnede strukturen for undervisningen framstilt i figur 1, å være godt kjent blant faglærerne.

Av felleselementene i studiet, er det først og fremst alternative læringsarenaer/uteskole og praksisforelesninger som omtales i studentundersøkelsen. Uteskole omtales som positivt, og denne tilbakemeldingen samsvarer med øvrige tilbakemeldinger knyttet til at arbeidet i tverrfaglige grupper i seminar klassene er en styrke i programmet og at flere oppgir at de ønsker mer tid til arbeid i grupper på samlingene. Praksisforelesningene er særlig knyttet til praksisundervisningen, og har derfor en annen funksjon i studiet enn de øvrige felleselementene, men oppfattes likevel av studentene som en fellesforelesning ettersom den samler hele studentgruppen. Studentene på FPPU kritiserer disse forelesningene for å være uklare og for å bruke for mye tid på spørsmål fra enkeltstudenter som ikke er relevant for hele studentgruppen.

Oppsummering – forslag til tiltak:

- Øke faglærernes bevissthet om fellesforelesningene og bedre utnytte fellesforelesningenes potensial til å skape sammenheng mellom de ulike delene i studiet.
- Vurdere kritisk intensjonen med praksisforelesningene i de ulike studietilbudene og tilpasse innholdet etter informasjonsbehovet til de ulike studentgruppene.
- Ivareta og videreutvikle tverrfaglige og gruppebaserte læringsaktiviteter i studiet.

6.3 Rekruttering

- Hvilket grunnlag har vi for å ta imot endringer i rekruttering når det gjelder konsekvensene av masterkravet som innføres fra høst 2019?

6.3.1 Søkernes opptaksgrunnlag

Fra høsten 2019 vil det for de fleste fag være krav om fullført masterutdanning for opptak til praktisk-pedagogisk utdanning⁴. Det har vært en tydelig vekst i antall søkere til studieprogrammene etter at det nye opptakskravet ble gjort kjent i 2016, og det er nærliggende å tilskrive noe av den økte interessen for PPU de siste par årene til at mange ønsker å kvalifisere seg som lærere før kravet om mastergrad trer i kraft. Dermed er det grunn til å forvente at antall søkere til studiet i 2019 vil synke betraktelig sammenlignet med de siste årene.

En gjennomgang av søkernes opptaksgrunnlag ved opptakene i 2017 og 2018, viser at 30–40 % av de kvalifiserte søkerne hadde fullført mastergrad. I 2017 hadde 277 av 711 kvalifiserte søkere til PPU heltid og 63 av de 134 som startet på studiet fullført mastergrad. Samme år hadde 116 av 335 kvalifiserte søkere til fleksibel PPU og 33 av de 80 som startet på studiet fullført mastergrad. I 2018 hadde 270 av de kvalifiserte søkerne til PPU heltid og 134 av de kvalifiserte søkerne til fleksibel PPU fullført mastergrad. I 2018 var det dermed en liten økning i kvalifiserte søkere med mastergrad for FPPU, mens tallet for PPU gikk litt ned. Imidlertid er hele 56 av de kvalifiserte søkerne med fullført mastergrad i 2018 personer som søkte opptak til både heltid- og deltidsutdanningen. Det reelle antall søkere med mastergrad er dermed lavere enn tallene for hvert studieprogram viser. Det foreligger ikke noen oversikt over hvor stor andel av søkerne i 2017 og 2018 som ville fått unntak fra kravet om mastergrad i idrett og kunstfag/estetiske fag dersom de nye opptakskravene var trådt i kraft, men det er lite som tyder på at de utgjør en stor gruppe i søkergrunnlaget.

Opptaksrammen for PPU var i 2018 på 135 studieplasser på heltidsutdanningen og 135 på deltidsutdanningen. Denne opptaksrammen vil etter det evalueringskomiteen kjenner til beholdes også i 2019. Regjeringens kandidatmåltall for PPU og PPU-Y ved NTNU i 2019 er 222 uteksaminerte kandidater⁵. Analysene av søkergrunnlaget til disse utdanningene i 2017 og 2018 tyder på at det er lite sannsynlig at NTNU vil greie å fylle opp studieplassene og nå kandidatmåltallet når de nye opptakskravene trer i kraft i 2019. Institusjonen vil derfor være tjent med å vurdere tiltak som kan gjøre PPU mer attraktivt og øke tilfanget av motiverte og kvalifiserte søkere fra 2019.

6.3.2 Fagtilbudet i PPU

Et tiltak som kan bidra til å øke studiets samfunnsrelevans og rekruttere flere studenter, er å utvide fagtilbudet i de praktisk-pedagogiske utdanningene. Sammenlignet med den integrerte lektorutdanningen for trinn 8–13, som utdanner lærere innenfor et begrenset antall fag, fremstår PPU som en mer fleksibel lærerutdanning som kan inkludere små skolefag og kvalifisere studiesøkere med utradisjonelle fagkombinasjoner til læreryrket. ILU, som er et stort institutt med betydelig faglig bredde, står nasjonalt sett i en unik posisjon til å kunne tilby PPU innenfor flere fag enn i dag, for eksempel psykologi, økonomi, språkfag eller kunstfag.

Dagens fagtilbud er ulikt i PPU og i fleksibel PPU. Blant annet tilbys kunstfagene (kunst- og håndverk, drama, musikk og film og media) bare i heltidsutdanningen, og disse fagene har hatt stabil, men lav studenttilstrømming de siste fire årene. Fleksibel PPU har et annet rekrutteringsgrunnlag enn heltidsutdanning ettersom den er tilpasset studenter som er i jobb og/eller er bosatt utenfor Trondheim. Det er dermed mulig at rekrutteringen til disse fagene kan styrkes ved å tilby dem

⁴ Forskrift om rammeplan for praktisk-pedagogisk utdanning, § 6, <https://lovdata.no/SF/forskrift/2015-12-21-1771/§6>

⁵ Kunnskapsdepartementet: Orientering om forslag til statsbudsjettet 2019 for universitet og høyskolar, <https://www.regjeringen.no/contentassets/31af8e2c3a224ac2829e48cc91d89083/orientering-om-forslag-til-statsbudsjettet-2019-for-universiteter-og-hogskolar-v2.pdf>

innenfor deltidsutdanningen. Denne muligheten bør vurderes nærmere og eventuelt understøttes av undersøkelser av rekrutteringsgrunnlaget før fagene eventuelt flyttes til fleksibel PPU.

Å utvide fagtilbudet i PPU og fleksibel PPU innebærer en risiko for at studiet vil få flere små og sårbare undervisningsgrupper som er lite kostnadseffektive. Men ettersom PPU er et ettårig studium hvor fagtilbudet kan revurderes årlig, framstår denne risikoen som relativt liten.

Oppsummering - forslag til tiltak:

- Vurdere om en endring i fagtilbudet i PPU og FPPU kan stimulere til økt rekruttering til utdanningene når opptakskravet til PPU endres.

6.4 Programdesign

6.4.1 Utvikling av læringsutbyttebeskrivelser

- Dekker det samlede læringsutbyttet fra emnene de overordnede læringsutbyttebeskrivelsene for PPU/FPPU, og er læringsutbyttebeskrivelsene plassert til det mest hensiktsmessige emnet?

Parallelt med arbeidet i evalueringskomiteen, ble det høsten 2018 gjennomført en større revidering av studieplanene for de praktisk-pedagogiske utdanningene. Denne revisjonen omfatter også læringsutbyttebeskrivelsene på program- og emnenivå. Evalueringskomiteen har derfor vurdert at dette ikke er et godt tidspunkt å gjøre en omfattende evaluering av læringsutbyttebeskrivelsene i programmet, og foreslår at dette temaet tas opp igjen i neste periodiske vurdering. Da kan det også være relevant å vurdere nivåinnretningen på læringsutbyttebeskrivelsene i henhold til nasjonalt kvalifikasjonsrammeverk, i tillegg til å undersøke sammenhengen mellom læringsutbyttet på program- og emnenivå.

6.4.2 Praksis FPPU

- Hvordan kan vi styrke kontakten med praksisfeltet og sikre kvaliteten i praksisstudiene for FPPU?

For å ivareta studentenes fleksibilitet og mulighet til å gjennomføre praksis lokalt, er hovedregelen at studentene i fleksibel PPU selv kontakter praksisskolen og gjør avtale med praksislærer om gjennomføring av praksis. Denne ordningen har en rekke fordeler, både for studentene og for praksisskolene, men den innebærer også noen utfordringer knyttet til kvaliteten i praksisopplæringen som evalueringspanelet vil belyse.

Hovedbegrunnelsen for å organisere praksis slik det er gjort for FPPU, er å ivareta studentenes mulighet til å gjennomføre praksis i sitt nærmiljø mellom undervisningssamlingene i Trondheim. At studentene verdsetter denne muligheten, ble bekreftet gjennom læringsmiljøundersøkelsen som ble gjennomført i forbindelse med evalueringen. Det spiller også en rolle for kompetanstilfanget i skolene at praksis kan gjennomføres lokalt. Dersom denne muligheten faller bort, er det en risiko for at vi rekrutterer færre lærerstudenter fra distriktene, og dermed at skolene i neste omgang får et svakere tilfang av kvalifiserte lærere.

Det at praksisundervisningen foregår på ulike steder i landet, innebærer at det er ressurskrevende for ILU å følge opp studentene i praksis. Kontakten med studenten og skolen gjennom praksisoppfølgingen er imidlertid avgjørende for kvaliteten i praksisopplæringen, og denne kontakten bør derfor opprettholdes og styrkes. Å forankre praksisopplæringen tydeligere hos skoleledelsen og å etablere ordninger som kan gjøre samarbeidet mellom ILU og rektor ved den enkelte skolen tettere, vil bidra til å styrke kvaliteten i praksisopplæringen. Denne typen tiltak er

også nødvendig for å tilfredsstille kravene til praksisopplæringen som stilles i de nasjonale retningslinjene for PPU.

To åpenbare utfordringer knyttet til å skape tettere kontakt mellom ILU og praksisskolene i FPPU, er det store antallet skoler som er involvert og at det er svært få studenter ved hver enkelt skole. Evalueringspanelet har drøftet ulike tiltak for å redusere antall skoler og øke antall studenter per skole, ettersom det vil kunne gi større kontinuitet i samarbeidet med praksisskolene. Eksempler på slike tiltak kan være å benytte skoler som er tilknyttet andre lærerutdanninger, eller å velge ut enkelte praksisskoler ut fra geografisk beliggenhet. Vi vurderer imidlertid at slike tiltak vil kunne ramme rekrutteringen til studiet, fordi nettopp muligheten til å ha praksis i nærmiljøet har stor verdi for studentene. I neste omgang vil det også kunne gå ut over tilfanget av kvalifiserte lærere i skolene i distriktet dersom muligheten for å ta lærerutdanning på hjemstedet blir svekket.

En annen utfordring knyttet til praksis i FPPU, er å sikre en grundig og god skikkethetsvurdering i praksisundervisningen. I praksissituasjonen gir studenten til kjenne holdninger og atferd som er relevant for skikkethetsvurderingen, men som det kan være vanskeligere å avdekke i campusundervisningen. For at ILU ha mulighet til å fange opp eventuelle tvilstilfeller, må instituttet sikre god kontakt med skolen. Det legges i dag ned et stort arbeid med samtaler og veiledning av studenter der det er tvil om skikketheten for læreryrket, og denne tette praksisoppfølgingen bør opprettholdes.

For å ivareta kvaliteten i praksisopplæringen i FPPU, stilles det krav til praksislærernes kompetanse. Studietilsynsforordningen § 2-3, sjuende ledd, foreskriver at praksislærere skal ha «relevant kompetanse og erfaring fra praksisfeltet». De nasjonale retningslinjene for PPU anbefaler at alle praksislærere skal ha gjennomført minst 15 studiepoeng videreutdanning i veiledning og ha minst 3 års erfaring fra læreryrket. I Trondheim kommune, hvor skolene tar imot et stort antall lærerstudenter, gjennomføres blant annet skolebasert veilederutdanning for praksislærere, og det er behov for å finne gode løsninger for å heve veilederkompetansen også i FPPU. Evalueringspanelet foreslår at ILU utvikler en nettbasert veilederutdanning som skoler og veiledere utenfor Trondheim kan benytte. Undersøkelsen blant nyutdannede lærere som ble gjennomført i forbindelse med evalueringen, viser at det også er behov for styrke veilederkompetansen ved praksisskolene i Trondheim. Møtene mellom ILU og rektorer ved praksisskolene i Trondheim og omegn er en velegnet arena for å drøfte hvordan samarbeidet mellom ILU og skolene kan videreutvikles. Også kommune og fylkeskommune kan spille en rolle i å styrke skolenes bevissthet og kultur knyttet til skolen som arena for lærerutdanning.

Oppsummering - forslag til tiltak:

- Etablere ordninger og rutiner for å styrke relasjonen mellom ILU og skoleledelsen ved praksisskoler i FPPU.
- Benytte samarbeidsmøter med skoleledere på utviklingsarbeid knyttet til ulike deler av praksisstudiene, for eksempel skolens rolle som lærerutdanner og veilederopplæring.
- Utvikle nettbasert veilederutdanning og stille krav til skolen og praksislærere om å gjennomføre slik opplæring.

6.5 Fagmiljø og kobling til forskning

- På hvilke måter er studieprogrammet forskningsbasert?

Forskrift for rammeplan for praktisk-pedagogisk utdanning og PPU for yrkesfag sier tydelig at utdanningene skal være forsknings- og utviklingsbasert. Forskriftene beskriver imidlertid ikke hva

forskningsbasert undervisning er, og det er ulike oppfatninger av hva som bør ligge i dette begrepet. I fagmiljøene tilknyttet studieprogrammet diskuteres det stadig hva som er relevant forskning for lærerutdanningen og skolens praksis. Dette viser seg også i den brede forskningsvirksomheten på instituttet. En type forskning har en tydelig innretning mot skolens og lærernes praksis og drives i betydelig grad av ansatte ved lærerutdanningen. Den har et kritisk perspektiv på hva som påvirker praksisfeltet, for eksempel hvordan internasjonale undersøkelser som i hovedsak baserer seg på kvantitative variabler og målinger av skoleprestasjoner påvirker praksisfeltet. Hensikten med denne type forskning er å finne frem til hva som virker av ulike tilnærminger til undervisning. Ved ILU er det viktig at denne type forskning møter kritikk, siden lærerstudentene i deres praksis også møter nasjonale prøver som standarder for målinger av kvalitet i skolen. Kritisk litteratur fra skoleforskere i fagmiljøet er derfor et viktig bidrag til forskningsbaseringen i undervisningen i PPU. En annen type forskning henger sammen med større lokale, nasjonale og internasjonale prosjekter. Her kan blant annet SKU, SKUV og universitetsskoleprosjektet nevnes ved siden av EU prosjekter som SAKÉ og PROTEUS. Disse prosjektene har til felles at de søker å utvikle både skolens og lærerutdannerens praksis.

Samtidig er det viktig for et forskningsbasert studieprogram at den enkelte faglærer har en reell mulighet til å drive forskning, som igjen kan benyttes i egen og andres undervisning. En premisse for dette er at ansatte har riktig kompetanse og tid til å drive forskning. Ifølge kartleggingen av undervisningsressurser i programmene, gjennomføres ca. 35 % av undervisningen av ansatte med minimum førstekompetanse, mens om lag 65 % av undervisningen gjøres av ansatte med universitetslektorkompetanse. Denne siste gruppen er primært tilsatt for å undervise, og har i liten grad ressurser til å bidra i forskningen ved instituttet. Å øke andelen faglærere med førstekompetanse vil kunne bidra til å styrke forskningsforankringen i programmene.

Oppsummering – forslag til tiltak:

- Stimulere til fortsatt diskusjon i fagmiljøene om hva forskningsbasert undervisning er og bør være.
- Øke andelen av faglærere med forskningskompetanse og –tid i undervisningsgruppa.

7 Anbefalinger

Under følger en oversikt over evalueringspanelets forslag til tiltak som kan bidra til å styrke kvaliteten i de praktisk-pedagogiske utdanningene ved NTNU. Forslagene er inndelt i to kategorier: Tiltak som bør gjennomføres på kort sikt (1–2 år) og tiltak som bør gjennomføres på noe lengre sikt (3–5 år). Denne inndelingen er basert på evalueringspanelets vurdering av alvorlighetsgraden i svakhetene som er avdekket, og hva som kan være et realistisk tidsperspektiv for hvert enkelt tiltak.

7.1 Forslag til kortsiktige utviklingstiltak (1–2 år)

Arbeidslivs- og samfunnsrelevans

- Styrke temaene tilpasset opplæring og spesialundervisning, særlig knyttet til kulturell, sosialt og språklig mangfold, for eksempel gjennom presiseringer i studieplan og kompetansehevende tiltak i fagmiljøene.
- Styrke samarbeidet med praksisfeltet med mål om å tydeliggjøre praksisfeltets ansvar for å gi studentene forståelse av og innsikt i den helhetlige lærerrollen.
- Styrke campusundervisning om aktuell tematikk, for eksempel om tverrgående temaer i undervisningen, herunder vurdering og sosiale medier.

Læringsmiljø

- Styrke samarbeidslæring i studiet – bruke mer tid på diskusjon og refleksjon i grupper og mindre tid på forelesninger under samlingene («blended learning»).
- Iverksette tiltak for å styrke informasjon og kommunikasjon. For eksempel avklare spørsmål i plenum i starten og slutten av samling, sammen med studiekonsulent.
- Legge til rette for jevnere arbeidsbelastning for studentene i undervisningsplanleggingen.
- Ivareta og videreutvikle tverrfaglige og gruppebaserte læringsaktiviteter i studiet.

Praksis FPPU

- Etablere ordninger og rutiner for å styrke relasjonen mellom ILU og skoleledelsen ved praksisskoler i FPPU.
- Benytte samarbeidsmøter med skoleledere på utviklingsarbeid knyttet til ulike deler av praksisstudiene, for eksempel skolens rolle som lærerutdanner og veilederopplæring.

Forskningsbasering

- Stimulere til fortsatt diskusjon i fagmiljøene om hva forskningsbasert undervisning er og bør være.

7.2 Forslag til langsiktige utviklingstiltak (3–5 år)

Læringsmiljø

- Øke fagmiljøene og den enkelte faglærers bevissthet om studentmedvirkning knyttet til læringsaktiviteter og vurdering i studiet.
- Øke faglærernes bevissthet om fellesforelesningene og bedre utnytte fellesforelesningenes potensial til å skape sammenheng mellom de ulike delene i studiet.
- Vurdere kritisk intensjonen med praksisforelesningene i de ulike studietilbudene og tilpasse innholdet etter informasjonsbehovet til de ulike studentgruppene.

Rekruttering

- Vurdere om en endring i fagtilbudet i PPU og FPPU kan stimulere til økt rekruttering til utdanningene når opptakskravet til PPU endres.

Praksis FPPU

- Utvikle nettbasert veilederutdanning og stille krav til skolen og praksislærere om å gjennomføre slik opplæring.

Forskningsbasing

- Øke andelen av faglærere med forskningskompetanse og –tid i undervisningsgruppa.

8 Konklusjon

Evalueringen har ikke avdekket alvorlige mangler eller trusler mot kvaliteten i studieprogrammet.

Evalueringspanelet anbefaler at studieprogrammene praktisk-pedagogisk utdanning, heltid (PRPED), fleksibel praktisk-pedagogisk utdanning for allmennfag (FPPU-A) og fleksibel praktisk-pedagogisk utdanning for yrkesfag (FPPU-Y) videreføres.